

Faculteit der Letteren
Geschiedenis BA

Studiejaar 2019-2020
Datum: 03-07-2020

Student, sociëteit of syndicaat?

Over de opkomst en duiding van het non-conformisme in de
Nijmeegse studentengemeenschap, 1956-1963

Door: B.F.H. Ruber (Bram)

Studentnummer: s4738012

Docent: dr. J.B.A.M. Brabers (Jan)

Woordenaantal: 9.976 (exclusief koppen, quotes, tabellen, noten, bibliografie, titelblad en inhoudsopgave)

Inhoudsopgave

Inleiding	- 2 -
Status Quaestionis	- 3 -
Rebellatio academica.....	- 3 -
Breuk of continuïteit?	- 4 -
De katholieke zuil als struikelblok	- 6 -
Opzet onderzoek.....	- 7 -
Probleemstelling en periodisering	- 7 -
Historische context	- 7 -
Contextualisering bronnen	- 9 -
Methode.....	- 10 -
1956-1958: de gebeten hond	- 11 -
Politiek/maatschappelijk.....	- 11 -
Kerk.....	- 12 -
Universiteit	- 12 -
Corps	- 13 -
Voorlopige conclusies	- 14 -
1958-1961: de ‘Doorbaak’?.....	- 15 -
Politiek/maatschappelijk.....	- 15 -
Kerk.....	- 17 -
Universiteit	- 18 -
Corps	- 19 -
Voorlopige conclusies	- 21 -
1961-1963: de weg naar verandering	- 22 -
Politiek/maatschappelijk.....	- 22 -
Kerk.....	- 24 -
Universiteit	- 25 -
Corps	- 26 -
Conclusie.....	- 28 -
Bibliografie.....	- 31 -
Bronnen	- 31 -
Literatuur	- 31 -

Inleiding

“Hoe durft U het woord democratie in Uw mond te nemen na het flagrante misbruik wat U ervan gemaakt hebt in de laatste vergadering van het parlement”¹

Ton Regtien, 1963.

Bovenstaand citaat had afkomstig kunnen zijn uit een willekeurig stenografisch Kamerverslag. Dat is het echter niet. Het is een krantenknipsel afkomstig uit het *Nijmeegs Universiteitsblad*, dat illustratief is voor de felle toon waarop in 1963 een discussie woedt over de pas opgerichte Studenten Vakbeweging [hierna: SVB] van de Nijmeegse student en latere studentenleider, Ton Regtien. De studentengemeenschap in Nijmegen was destijds in tweeën gespleten en stond aan de vooravond van een van haar meest radicale omwentelingen ooit. In de maanden ervoor had Regtien, - onder het vaandel van universitaire democratisering - namelijk in hetzelfde blad aangekondigd ‘het NSC (Nijmeegs studentencorps) in haar huidige structuur (te willen) opheffen’.² In 1965 werd dit ideaal verwezenlijkt en was de Nijmeegse studentengemeenschap definitief verlost van het juk van het traditionele *corps*, dat sinds de oprichting van de universiteit in 1923, er grotendeels de lakens uitdeelde. Het ideaal van democratisering bleef echter niet beperkt tot de Nijmeegse studentengemeenschap. De non-conformistische toon zoals door Regtien gehanteerd wist door te dringen tot iedere Nederlandse studentenkamer en zou eind jaren zestig leiden tot grootschalige protesten aan verschillende Nederlandse universiteiten.³

De katholieke Universiteit in Nijmegen [hierna: KUN] werd midden de jaren zestig een van de broedplaatsen van studentenprotest in Nederland. Dit maakt de Nijmeegse universiteit een interessante casus om de begripsvorming over de opkomst van studentenprotest in Nederland te onderzoeken. Zeker wanneer men in acht houdt dat de universiteit - als de kroon op het werk van de katholieke emancipatie - een bastion van degelijk Rooms had moeten zijn, maar in plaats daarvan een bastion van activistisch rood werd. Deze opvallende gang van zaken verleidt men automatisch tot het stellen van de vragen waarom en hoe dit kon gebeuren. De conclusies van onderzoeken die zich de voorbije jaren gericht hebben op het beantwoorden van deze vragen, doen menig lezer echter in het duister tasten. In onderzoek naar de protesten door de sociologen Janssen en Voestermans (*Verguisde universiteit*, 1978) en Osmund Schreuder (*Proeven van eigen cultuur*, deel II, 1998) gaan de auteurs uit van een spontane opwelling van verzet, die niet ontstond uit een:

‘opeenhoping van opgekropte woede ...We hoeven dus niet te speculeren over de beruchte ijsberg en het topje daarvan. In Nijmegen waren geen ijsbergen’.⁴

Een teleurstellende conclusie, die suggereert dat de keurige katholieke studenten in Nijmegen ergens medio de jaren zestig een plotselinge transformatie hadden ondergaan. Een onwaarschijnlijke voorstelling, die bovendien regelrecht in gaat tegen hedendaagse historiografische opvattingen over studentenopstanden, de *continuïteitsthese* en katholieke ontzuiling. Daarom zal dit werk op zoek gaan naar een betere verklaring hoe Nijmegen een warm bad voor studentenverzet werd.

¹ Regtien, ‘Replik’, *Nijmeegs Universiteitsblad* [hierna: NUB] (31-5-1963).

² Regtien, ‘Studieloon’, NUB (2-4-1963).

³ J. Janssen, ‘Tien jaar wijzer. De studentenbeweging tussen ‘toen’ en ‘toekomst’.’, *Jeugd en samenleving*, 9:9 (1979) 735-755.

⁴ J. Brabers, O. Scheurder, *Proeven van eigen cultuur Cultuur : Vijfenzeventig Jaar Katholieke Universiteit Nijmegen 1923-1998*, Deel II (Nijmegen 1998) 89-90.

Status Quaestionis

Om duidelijk te maken dat de begripsvorming omtrent de oorzaken van de studentenprotesten in Nijmegen een herziene blik verdient, zal er een historiografische beschouwing volgen die enerzijds verklaart hoe deze lacune heeft kunnen ontstaan en anderzijds hoe ontwikkelingen in de historiografie verder onderzoek beïnvloeden. De aard van de te behandelen discussies wordt bepaald door drie processen die destijds hun invloed uitoefenden op de Nijmeegse universitaire gemeenschap, namelijk universitaire democratisering, secularisatie en ontzuiling. Hieruit volgt dat discussies over respectievelijk studentenprotest in de jaren zestig; de jaren zestig als breukervaring en (katholieke) ontzuiling uitgediept dienen te worden. Deze uiteenzetting biedt houvast door inzichtelijk te maken hoe deze processen van invloed zijn geweest op de gebeurtenissen die een voorrevolutie in Nijmegen mogelijk maakten.

Rebellatio academica

Grote studentenprotesten zoals in Berkeley (1964) en Parijs (1968) hebben vanuit een populair standpunt altijd veel aandacht weten te verwerven en daarom jarenlang de historiografie omtrent studentenprotesten in de jaren zestig gedomineerd. De eerste werken hierover kenmerken zich als autobiografisch en los van een context binnen grotere maatschappelijke ontwikkelingen.⁵ Dit komt volgens Amerikaans/Italiaans historicus Stuart Hilwig, doordat de eerste beschrijvingen over de protesten door voornamelijk de activistische studenten zelf gedocumenteerd werden. Vaak waren dit studenten afkomstig uit de sociale wetenschappen, die zich vanwege hun methodologische aanpak vooral focusten op directe actoren, waardoor er een incomplete geschiedschrijving ontstaan. Dit heeft volgens de Britse historicus Nick Thomas mythevorming in de hand gewerkt, waardoor de literatuur over studentenprotest in de jaren zestig tot vandaag de dag gekleurd is.⁶

In 1988 werd deze mythe door Italiaans-Amerikaans filosoof Paul Piccone blootgelegd. Hij stelde dat het dominante verhaal rondom de protesten van 1968 vooral een product was van enthousiaste academici die hun jeugd trachtten te glorificeren.⁷ In de jaren hierna ontwikkelde het onderzoek naar de gebeurtenissen van 1968 zich tot een ‘top-down perspectief’, waarmee de activistische studenten uit de hoofdrol van hun eigen geschiedenis verdwenen.⁸ De begripsvorming omtrent de studentenprotesten ontwikkelde zich vervolgens vanaf het midden van de jaren negentig definitief tot een volwaardig academisch onderzoeksveld. Rondom deze periode schreef de socioloog Osmund Schreuder over de studentenprotesten in Nijmegen.⁹ Door voornamelijk aandacht te hebben voor de organisatorische ontwikkelingen en het academisch personeel aan de KUN, conformeerde Schreuder zich hierin aan het opgekomen ‘top-down’ perspectief. Het lukte Schreuder echter niet tot harde conclusies of nieuwe bevindingen te komen op het gebied van langer-, of dieperliggende oorzaken van de protesten en

⁵ E.g.; G. J. de Groot eds, *Student Protest: The Sixties and After* (London 1998); R. Fraser eds, 1968: *A Student Generation in Revolt* (New York 1988); S. J. Hilwig, *Italy and 1968: Youthful Unrest and Democratic Culture* (Basingstoke 2009); M. Klimke, *The Other Alliance: Student Protest in West Germany and the United States in the Global Sixties* (Princeton 2010); A. Schildt, D. Siegfried eds, *Between Marx and Coca-Cola: Youth Cultures in Changing European Societies, 1960–1980* (New York 2006); G. Statera, *Death of a Utopia: The Development and Decline of Student Movements in Europe* (Oxford 1975).

⁶ N. Thomas, ‘Challenging Myths of the 1960s: The Case of Student Protest in Britain.’ *Twentieth Century British History*, 13:3 (2002) 278.

⁷ P. Piccone, ‘Reinterpreting 1968: Mythology on the Make’, *Telos*, 77:43 (1988) 7–43.

⁸ E.g.; M. Kraushaar, *Myth, Cipher and Caesura* (Hamburg 2000); M. E. Boren, *Student Resistance: A History of the Unruly Subject*. (New York 2001); D. N. Maurasse, *Beyond the Campus: How Colleges and Universities Form Partnerships with Their Communities* (New York 2001); W. Rüegg, eds, *A history of the university in Europe* (Cambridge 2011).

⁹ Deze bijdrage verscheen in de meest recente (complete) universiteitsgeschiedenis die in het kader van het 75-jarige jubileum van de Katholieke Universiteit werd gepubliceerd (1998).

concludeert dan ook dat: ‘van een vóórrevolutionaire opeenhoping van frustraties is weinig te bespeuren’.¹⁰

Als gevolg van enkele recente ervaringen van studentenprotest is er de laatste jaren weer een verschuiving te bemerken in het bestuderen van studentenopstanden.¹¹ Dit zette historici Pieter D’hondt en Elizabethanne Boran in 2018 aan tot het samenstellen van een bundel over studentenprotest, waarin ze betogen dat er te weinig aandacht geweest is voor de invloed van algemene universitaire ontwikkelingen op studentenprotest. D’hondt, Borans en hun coauteurs proberen in hun werk de student weer op de voorgrond te plaatsen om op deze wijze universiteitsgeschiedenis toegankelijker te maken voor een groter publiek, door bijvoorbeeld in te gaan op de bredere achtergrond van studenten als een product van jongerencultuur. D’hondt en Borans combineren met deze aanpak het beste van de twee beschreven stromingen in de historiografie en poneren de student weer in de hoofdrol, maar binnen de context van tijd en plaats.¹²

In lijn met deze paradigmaverandering publiceerden de Nijmeegse historici Jan Brabers en Marij Leenders in 2018 het artikel ‘Stoottroepen van maatschappelijke veranderingen’. Door aan te tonen dat katholieke studentenorganisaties al begin jaren vijftig maatschappelijk geëngageerd warengaan zij in dit werk in tegen de veronderstelling dat er in de jaren vijftig geen maatschappelijk gedachtegoed was binnen de Nederlandse studentengemeenschappen.¹³ De basis voor deze constatering verlenen zij aan de Amsterdamse historicus Niek Pas, die in 1997 stelde dat de katholieke intellectuelen binnen hun vorming een non conformistische houding opdeden die bepalend was binnen de ontzuiling en later mogelijkwerijs de studentenopstanden.¹⁴ Het artikel van Brabers en Leenders slaagt er echter niet in de aanwezigheid van opkomende maatschappelijke betrokkenheid direct te relateren aan het opkomende non-conformisme in Nijmegen, wat benadrukt hoe gering de begripsvorming hieromtrent is. Desondanks biedt de verbrede tijdsopvatting in ‘Stoottroepen van maatschappelijke veranderingen’ een concrete aanwijzing voor waar een eventuele voorrevolutie gezocht dienen te worden.¹⁵

Breuk of continuïteit?

Brabers en Leenders baseerden de fasering van hun onderzoek op de algemene historiografische discussies over de seculiere aard van de jaren zestig. Deze is te benaderen vanuit twee stromingen. Allereerst het sinds de jaren tachtig dominante idee dat de ‘sixties’ een breukervaring opwierpen, benaderd vanuit het van de wereldwijde secularisatie: de *breukthese*.¹⁶ Binnen deze benadering wordt doorgaans de religieuze ervaring vlak na de Tweede Wereldoorlog opgeworpen tegen de plotselinge afname van religiositeit, wat zich bijvoorbeeld manifesteerde in het afnemende kerkbezoek.¹⁷

¹⁰ Brabers, Schreuder, *proeven van eigen cultuur*, Deel II, 89-90; Hij schaaft zich hierdoor in lijn met een sociologisch proefschrift van Jacques Janssen & Paul Voestermans uit 1978, dat hij als promotor begeleidde (J. Janssen, P. Voestermans, ‘De verguisde universiteit’ (Nijmegen 1978)).

¹¹ E.g.; Manchester (2013), Oekraïne (2013-2014), Londen (2015) en Amsterdam (2015); e.g.; T. Junes, *Student Politics in Communist Poland: Generations of Consent and Dissent* (2015) K. Andresen, B. van der Steen eds, *European Youth Revolt: European Perspectives on Youth Protest and Social Movements in the 1980s* (2016).

¹² P. D’hondt, L. Kolbe, ‘Student as agents of change?’ in: Idem, E. Boran, eds, *Student revolt, city, and society in europe : from the middle ages to the present* (2017) 1-7.

¹³ L. J. Dorseman, P. K. Kneegmans eds, *Stille wijngaarden? Politiek aan de Nederlandse universiteiten sedert 1876* (Hilversum 2006).

¹⁴ N. Pas, ‘Van civitas tot syndicaat. De opkomst van het studentensyndicalisme in Utrecht gezien vanuit nationaal perspectief, 1946-1963’, in: H.M. Goorhuis, et. al. eds, *‘Universitaire folklore en rituelen: symposium van de vakgroep geschiedenis van de Universiteit Utrecht op 21 juni 1996* (Utrecht 1997).

¹⁵ J. Brabers, M. Leenders, ‘Stoottroepen van maatschappelijke veranderingen. Politieke bewustwording van katholieke studenten in de Unie van Katholieke Studentenverenigingen en in Pax Romana, 1945-1963’, *Tijdschrift voor Geschiedenis*, 131:2 (2018) 261-283.

¹⁶ A. D. Gilbert, *The Making of Post-Christian Britain: A History of the Secularization of Modern Society* (London 1980) 779, 122; A. Hastings, *A History of English Christianity, 1920- 1985* (London 1986) 551-552, 580, 585-586, 602-606; G. Parsons, ‘Contrasts and Continuities: The Traditional Christian Churches in Britain since 1945’, in Ibidem eds, *The Growth of Religious Diversity: Britain from 1945, Deel 1: Traditions* (London 1993) 23-94.

¹⁷ C. Field, *Secularization in the Long 1960s: Numerating religion in Britain* (Oxford 2017) 2.

Een belangrijke internationale bepleiter van de *breukthese* is de Brits historicus Callum Brown. In 1992 verdeelde hij het revolutionaire gehalte van de jaren zestig op in twee componenten: enerzijds de duidelijk aantoonbare kwantitatieve afname van de kerk als instituut en anderzijds de kwalitatieve afname in de hegemonie van de christelijke cultuur.¹⁸ Als hoofdoorzaak hiervoor gaf hij de verandering in het leven van de vrouw in de jaren zestig.¹⁹ Hugh McLeod, Brits kerkhistoricus nuanceerde de theorie van Brown en stelde in 2006 dat er meer redenen waren waarom de secularisatie zo hevig toesloeg.²⁰ Naast de veranderingen in het leven van de vrouw, waren dit fundamentele processen als toename van de welvaart en afkalving van collectieve identiteiten.²¹

Het blootleggen van deze processen door McLeod was belangrijk, omdat dit vanuit een globaal perspectief inzicht biedt op de breukervaring van de jaren zestig.²² Door de processen echter te kaderen als discontinuïteit, gaat de aandacht voor de geschiedenissen van die ontwikkelingen verloren en dreigt er een te eenvoudige voorstelling van gebeurtenissen geschetst te worden. Onder andere Amerikaans/Nederlands historicus James Kennedy zet zich hierom in 2012 af tegen McLeod. Volgens Kennedy waren de jaren zestig voor religieuze organisaties - behalve een crisis - ook een omslagpunt, waarin religie een nieuwe invulling kreeg en niet per se verdween. Met deze conclusie poneert Kennedy zich als aanhanger van de tweede stroming, de tegenwoordig meer geaccepteerde *continuïteitstheorie*.²³

Deze theorie houdt kortweg in dat de ontwikkelingen die in de jaren zestig als breuk werden ervaren, in wezen de uitkomst waren van processen die al langer - voornamelijk in de jaren vijftig - hun oorsprong vonden. Internationaal gezien is het veelgeprezen boek '1956' van historicus Simon Hall uit 2016 het toonaangevende bewijs voor deze denkwijze. Hall karakteriseert in dit werk het denken over de jaren vijftig als een vorm van collectief geheugenverlies, omdat deze periode ten onrechte wordt gekenmerkt als een oersaai periode. Hij illustreert deze misvatting aan de hand van het 'kanteljaar' 1956, waar verschillende revoluties en gebeurtenissen de gevestigde orde onder druk zette. Hall benadrukt hiermee dat de 'wilde jaren vijftig' op z'n minst een herwaardering in ons historisch denken verdienen.²⁴

Ook in de nationale geschiedschrijving geldt de *continuïteitstheorie* sinds de jaren negentig als de meest gangbare verklaring voor het revolutionaire karakter van de jaren zestig.²⁵ Toonaangevend hiervoor was de inmiddels 'klassieke' studie van de reeds geïntroduceerde James Kennedy: 'Nieuw Babylon in aanbouw' uit 1995. In deze verkenning van de Nederlandse maatschappelijke transformatie in de jaren zestig legt hij de nadruk op het belang van de wederopbouw in de jaren vijftig, waarin Nederland zich opnieuw diende uit te vinden. Zo was er in toenemende mate vanaf de late jaren vijftig sprake van secularisatie, dat uiteindelijk leidde tot de ontzuiling en de hevige Nederlandse breukervaring in de jaren zestig.²⁶

¹⁸ C. G. Brown, 'A Revisionist Approach to Religious Change', in S. Bruce eds, *Religion and Modernization: Sociologists and Historians Debate the Secularization Thesis* (Oxford 1992) 47, 54.

¹⁹ C. Brown, *The Death of Christian Britain: Understanding Secularisation, 1800–2000*, deel II (London 2009) 1–2.

²⁰ De opkomst van de Civil right Movement, de Vietnamoorlog en het Tweede Vaticaans Concilie.

²¹ H. McLeod, 'Why were the sixties so religiously explosive?', *Nederlands Theologisch Tijdschrift*, 60:2 (2006) 109-130.

²² L. Woodhead, 'Implicit Understandings of Religion in Sociological Study and in the Work of Hugh McLeod', in Brown and Snape, *Secularisation in the Christian World* (2011) 27–40.

²³ J. Kennedy, 'Looking Beyond the Church: The Religious Crisis of Dutch Public Life During the 1960s', *Journal of Religion in Europe*, 5:4 (2012) 476-480.

²⁴ S. Hall, *1956. De wereld in opstand* (Houten 2016).

²⁵ E.g.; H. Righart, *De eindeloze jaren zestig* (Amsterdam 1995); J. Blom, 'De jaren vijftig en 'De jaren Zestig?', *BMG*, 112:4 (1997) 517-528.

²⁶ J. Kennedy, *Nieuw Babylon in aanbouw* (Amsterdam 1995).

De katholieke zuil als struikelblok

De Nederlandse historiografie omtrent de jaren zestig richt zich sinds Kennedy's studie voornamelijk op vraagstukken omtrent de oorzaken en dynamieken van de secularisatie. Historicus Paul Luykx deed dit in zijn werk 'Andere katholieken' in 2000, aan de hand van onderzoek naar de Rooms-Katholieke zuil. De Nijmeegse historicus constateerde hierin dat het tot dan toe dominante beeld van een succesvolle katholieke verzuiling lange tijd sterk geromantiseerd is door katholieke historici.²⁷ In wezen was er al tijdens de zogenaamde hoogtijdagen van de verzuiling in het Interbellum, sprake van frictie tussen de verschillende elites binnen de Rooms-katholieke zuil. Volgens Luykx was de plotselinge ondergang van het 'Rijke Roomse leven' helemaal niet zo plotseling aangezien de 'doorbraak' na de oorlog, al voor de oorlog zijn basis kende en vervolgens in de jaren vijftig in een sneltreinvaart belandde.²⁸ 'Andere katholieken' werd hiermee een belangrijk uitgangspunt voor studie naar katholieke ontzuiling.²⁹ Het werd in *Tijdschrift voor Geschiedenis* zelfs de 'nieuwe Nijmeegse school' genoemd.³⁰

Historicus Piet de Rooy werpt zich op als een tegenstander van Luykx' Nijmeegse school. De Rooy, oud-hoogleraar Nederlandse Geschiedenis in Amsterdam, stelde in 2009 dat de visie van Luykx een schijnprobleem bestrijdt, omdat bij geen van de zuilen – dus ook niet de katholieke – sprake was van een succesvolle organisatie.³¹ De Rooy verwijt de Nijmeegse school bovendien nog steeds verzuild te zijn, omdat de aanhangers weinig aandacht hebben voor de problematiek buiten de katholieke zuil. In zijn eigen werk 'Republiek van rivaliteiten' (2002) zoekt de Rooy de verklaring voor onder andere de katholieke ontzuiling, eerder in de gevolgen van de gedwongen samenwerking tussen de veelvormige groepen Nederlanders. Dit heeft ertoe geleid dat Nederland nooit zo verzuild was als doorgaans gedacht wordt.³² De historiografie omtrent het uiteenvallen van de katholieke zuil kent door deze discussie een vage scheidslijn van benadering. Enerzijds zijn er de aanhangers van Luykx, die uitgaan van een interne strijd die al langere tijd ten grond lag aan het uiteenvallen van de katholieke zuil.³³ Anderzijds is er de externe benadering van de Rooy, die ervan uitgaat dat de algemene geldende progressieve tendens in Nederland ook invloed uitoefende op de elite van de katholieke geloofsgemeenschap.³⁴

²⁷ J. Thurlings, *Verzet of berusting? Een kleine sociologie van de roomse mop* (Nijmegen 2007) 120.

²⁸ P. Luykx, *Andere Katholieken. Opstellen over Nederlandse katholieken in de twintigste eeuw* (Nijmegen 2000).

²⁹ E.g.; G. Ackermans, M. Monteiro, *Mannen Gods. Clericale identiteit in verandering* (Hilversum 2007); A. van den Oord, 'Voor het oog van het kerkvolk. Tilburgs volksklasse tussen klerikale normering en geleefde praktijk, 1927-1939', *Tilburgse historische reeks 13, Bijdragen tot de geschiedenis van het zuiden van Nederland. Derde reeks [31]* (Tilburg 2007); M. Derks, *Heilig moeten. Radicaal-katholiek en retro-modern in de jaren twintig en dertig* (Nijmegen 2007).

³⁰ T. Saleminck, 'Radicaal Katholiek', *Tijdschrift voor Geschiedenis*, 121 (2008) 245.

³¹ P. de Rooy, 'Onheilig moeten: Drie studies over aspecten van het katholicisme', *Low Countries Historical Review* (2009) 73-74.

³² P. de Rooy, *Republiek van rivaliteiten. Nederland sinds 1813* (Amsterdam 2002).

³³ E.g.; C. Dols, *Fact factory: Sociological Expertise and Episcopal Decision Making in the Netherlands, 1946-1972* (Nijmegen 2015) 161-163; M. Derks, C. Dols, 'Sprekende cijfers. Katholieke sociaalingenieurs en de encensering van de celibaatcrisis, 1963-1872', *Tijdschrift voor Geschiedenis*, 3 (2010) 414-429.

³⁴ E.g.; J. Kennedy, *Bezielende verbanden* (Amsterdam 2010) 436-437; M. Bos, *Verlangen naar vernieuwingen: Nederlands katholicisme 1953-2-3* (Amsterdam 2017) 227-229.

Probleemstelling en periodisering

Dit werk beoogt het gat van de lacune, zoals ontstaan in de historiografie omtrent de oorzaken van de studentenprotesten in Nijmegen, op te vullen. Daarvoor zal er gebruik gemaakt worden van historiografisch verworven inzicht, zoals de *continuïteitsthese*, en wordt er daarom gefocust op het einde van de jaren vijftig. Daarnaast zal er, in het kader van de katholieke ontzuilingsdiscussies, speciale aandacht zijn voor de afnemende katholieke religiositeit onder studenten, die volgens Niek Pas gekoppeld dient te worden aan opkomend non-conformisme. De hoofdvraag luidt daarom als volgt:

Welke sporen van opkomend non-conformisme zijn er, van 1956-1963, binnen de Nijmeegse studentengemeenschap te vinden, waardoor er sprake was van een voorrevolutie op de activistische jaren zestig aan de Katholieke Universiteit Nijmegen?

De aanvang van de periodisering is gebaseerd op Simon Halls stelling dat 1956 een internationaal kanteljaar was waarin er op veel verschillende niveaus het gezag van de gevestigde orde werd aangetast. Kortom een uitermate geschikt vertrekpunt in de zoektocht naar sporen van opkomend non-conformisme. Als eindpunt geldt medio 1963, toen Regtien zijn aankondiging deed voor het oprichten van de SVB. Deze organisatie wordt doorgaans een belangrijke ideologische rol toegediend in de aanloop naar de Nederlandse studentenprotesten in 1968, waardoor met de oprichting van de SVB de opkomst van het non-conformisme in Nijmegen als voltooid kan worden beschouwd.³⁵

Historische context

In historisch onderzoek naar universiteits- en/of studentencultuur, is het belangrijk bewust te zijn van de verwevenheid tussen studenten en de historische context waarin deze acteren. Het collectief geheugen van een studentengemeenschap karakteriseert zich vaak door een incomplete voorstelling omdat generaties studenten elkaar in relatief snel tempo opvolgen, waardoor het ontstaan van *invented traditions* en breukervaringen in de hand wordt gespeeld. In iedere universiteitsgeschiedenis zijn er daardoor veel uitingen van protest, verzet of juist behoudendheid te ontwaren.³⁶ In dit werk staat de studentengemeenschap aan de Nijmeegse *Alma mater* centraal, waarvan een historische contextualisering tot 1956 zal volgen.

De Rooms Katholieke Universiteit Nijmegen (RKUN) werd in 1923 opgericht en was de kroon op de katholieke emancipatie in Nederland. Praktisch gezien was het tevens een antwoord op het geringe aantal katholieke hoogleraren en studenten in het hoger onderwijs. Voorop stond in ieder geval dat de universiteit, ondanks haar naam, in de eerste plaats Nederlands was. Het moest geen ‘katholieke getto’ worden, want de integratie van katholieken als volwaardige Nederlanders stond voorop.³⁷ Desondanks ontkwam de academische gemeenschap van de RKUN niet aan de stereotypering van ‘het rijke Roomse leven’. ‘Katholiek-zijn’ was destijds een verheerlijkt groepsgevoel, met de kenmerken van een clan.³⁸

Bij een universiteit horen studenten, en bij studenten horen studentenverenigingen, zo ook in Nijmegen. In 1923 werd het Nijmeegsch Studentencorps ‘Carolus Magnus’ [hierna: NSC] opgericht, wat vanaf 1928 een traditioneel gestalte kreeg met de oprichting van de op het traditionele studentenleven geïnspireerde sociëteit *Roland*. Ook de Nijmeegse studentengemeenschap zou zich, net zoals de RKUN, dus conformeren aan het ideaal om vooral niet te veel af te wijken van de normen aan

³⁵ H. Amsing, M. Stuurwold, ‘No More Professors: The Peaceful Revolution in the Department of Psychology at the University of Groningen, the Netherlands, 1968’, in P. Dhondt, E. Boran eds, *Student revolt, city, and society in europe : from the middle ages to the present* (2017) 98.

³⁶ P. D’Hondt, L. Kolbe, ‘Student as agents of change?’, in: Idem, Boran eds, *Student revolt, city, and society in europe* (2017) 2.

³⁷ H. de Valk, ‘Het Nijmeegs studententijdschrift ‘*VOX Carolina*’ over de democratie (1927-1935)’, *jaarboek van het Katholieke documentatiecentrum*, deel II (Nijmegen 1972) 57.

³⁸ J. Bervoets, ‘Het Nijmeegse studentenleven. Een spagaat tussen twee culturen’, in: L. Dorseman, eds, *Keurige wereldbestormers. Over studenten en hun rol in de Nederlandse samenleving sedert 1976* (Hilversum 2008) 93.

de overige Nederlandse universiteiten. Het Nijmeegse *corps* zou een traditionele organisatie krijgen, inclusief haar eigen mores (regels en gewoonten) en tradities. Er werd hierbij voortgebouwd op twee traditionele idealen, namelijk enerzijds het vriendschapsideaal en anderzijds de onverschilligheid ten aanzien van politiek en maatschappij. Hiermee vormde het *corps* haar eigen gesloten maatschappij, waar haar leden in staat waren zich terug te trekken uit het dagelijkse leven, om zo uiteindelijk als volmaakte academicus - en in dit geval tevens als volmaakte katholiek - de maatschappij te kunnen dienen.³⁹

Het NSC werd bestuurd door de senaat, die het conglomeraat aan diverse onderafdelingen overkoepelde. Dit betrof: gezelligheidsverenigingen, met *Roland* en de meisjesclub *Lumen Ducet*;⁴⁰ faculteitsverenigingen; sportverenigingen, cultuurverenigingen, politieke verenigingen en godsdienstige verenigingen.⁴¹ Hiermee was het NSC een unieke studentenorganisatie in Nederland, die alles wat een student aan academische vorming kon begeren, bundelde en centraliseerde. Om dit eenheidsideaal te kunnen bekostigen en uit te bouwen werd in 1942 besloten dat een corpslidmaatschap verplicht zou worden voor iedere student die in Nijmegen ging studeren. Door deze nieuwe inkomstenbron groeide het NSC uit tot een machtige-, rijke- en invloedrijke organisatie binnen het Nijmeegse (academische) milieu.⁴²

Na de oorlog kwam het Nederlandse universitaire bestel onder invloed van twee idealen te staan die van grote invloed zouden zijn op de Nijmeegse studentengemeenschap en -universiteit. Ten eerste was er na de oorlog vanuit de overheid het idee ontstaan dat universitair onderwijs moest gaan gelden als een van de pijlers van de nieuwe 'maakbare' samenleving. Dit ideaal moest bewerkstelligd gaan worden door middel van schaalvergroting en democratisering van het hoger onderwijs. Dit betekende meer geld- en meer studenten voor de KUN. Tevens ontstond er het idee om het oude middeleeuwse universitaire ideaal van de hechte universitaire gemeenschap, oftewel de *civitas academica*, te herintroduceren aan de Nederlandse academies.⁴³ In Nijmegen achtte men zich al goed op weg, onder andere door de al aanwezige katholieke gemeenschapszin en de reeds gecentraliseerde organisatie van het NSC. De crux die echter zou ontstaan, was dat het bewerkstelligen van dit laatste ideaal in hoge mate bemoeilijkt zou worden door de gevolgen van het eerste ideaal.⁴⁴

Het aantal Nijmeegse studenten groeide namelijk explosief (van 720 in 1945 naar 1753 in 1955). Vele van hen (21% in 1956) waren beursalen die zich niet thuis voelden in de traditionele gelederen van het hiërarchische *Roland*.⁴⁵ Als antwoord hierop werd het NSC, onder de senaat van de latere premier Dries van Agt, opengebroken door in 1953 een '*Trefcentrum*' te openen, en het monopolie van de sociëteit als ontmoetingsplek te doorbreken. Bovendien zou de verplichte groentijd worden vervangen door een vrijblijvendere introductietijd. Het was echter een illusie dat hiermee alle problemen voor de vele 'nihilisten' (corpsleden zonder lidmaatschap van een gezelligheidsvereniging) waren opgelost.⁴⁶

Katholicisme was als vanzelfsprekend een groot onderdeel van het leven op de katholieke universiteit en kende in geheel Nederland een bloei na de oorlog. Toch werden de banden tussen politiek en geloof losser, waardoor de katholieke zuil volgens de Nederlandse bisschoppen werd bedreigd. Dit leidde in de jaren vijftig tot een toenemende katholieke aversie tegen linkse bewegingen en uiteindelijk het 'Bisschoppelijk Mandement' in 1954, waarin samenwerking met het socialisme gehekeld werd. Dit leidde tot spanningen tussen de katholieken en de socialisten, tevens de twee dominante en besturende zuilen.⁴⁷ Het progressieve katholieke weekblad *Te Elfer Ure* zou naar aanleiding van het mandement

³⁹ J. Bervoets, 'Het Nijmeegse studentenleven', in: Dorseman, eds, *Keurige wereldbestormers*, 94.

⁴⁰ Met vanaf 1957 *Diogenes*, 1960 *Telemachus* en in 1962 *Dynamene*.

⁴¹ Brabers, *proeven van eigen cultuur*, deel I, 325.

⁴² Bervoets, 'Het Nijmeegse studentenleven', in Dorseman, *Keurige wereldbestormers*, 93.

⁴³ Janssen, et. al, *De verguisde universiteit*, 96.

⁴⁴ Brabers, *proeven van eigen cultuur*, deel I, 285-287.

⁴⁵ Janssen, *De verguisde universiteit*, 110-116.

⁴⁶ Bervoets, 'Het Nijmeegse studentenleven', in Dorseman, *Keurige wereldbestormers*, 96-97.

⁴⁷ de Rooij, *Republiek van rivaliteiten*, 223-225; Op de KUN manifesteerde dit zich rondom de aanstelling van de katholiek emancipator Anton van Duinkerken (prof. Asselbergs), die in 1952 gedwongen zijn partijlidmaatschap van de PvdA had moeten opzeggen.

een strijd tegen het dogmatisch katholicisme beginnen te voeren, die onder de progressieve katholieken op de KUN geïntensiveerd zou worden.⁴⁸

Contextualisering bronnen

‘Het NUB schreef over zaken die ieder aangingen. Maar het was aan een oude erfenis en aan de alomtegenwoordige eis der oprechtheid verplicht dit niet te doen op een wijze die ieder aanstond.’⁴⁹

Jan Leyten (hoofdredacteur NUB), 1961.

Om de hoofdvraag te beantwoorden wordt er in dit werk gebruik gemaakt van een tweetal bronnen. De meest gebruikte en veruit belangrijkste bron betreft het *Nijmeegs Universiteitsblad* [vanaf hier: NUB], aangevuld met achtergrondinformatie uit twee werken die het NUB reeds beschreven en bestudeerd hebben, namelijk: ‘Moet dit een wereldbeeld verbeelden?’ (1979) en *van preek tot porno* (2001). Het NUB werd van 1951 tot 1979 wekelijks (per jaar tenminste 30 edities) verspreid onder haar geabonneerde achterban, welke grotendeels: studenten (in 1961 gaf 88% van de studenten aan het NUB zeer regelmatig te lezen), academisch personeel, alumni en ambtenaren betrof.⁵⁰ Het blad zette zich tot berichtgeving van allerlei zaken die speelden binnen de Nijmeegse universitaire wereld, zoals: universiteitsnieuws; hoger-onderwijs kwesties; maatschappelijke vraagstukken; gebeurtenissen uit de Nijmeegse studentenwereld; literatuur en poëzie en berichtgeving in de *Valvae*.⁵¹

Het NUB werd in 1951 geïnitieerd en had destijds als doel het gemeenschapsgevoel binnen de universiteit te verbeteren, geheel in lijn met het streven naar een *civitas academica*.⁵² De inhoud werd samengesteld door een redactie, bestaande uit studenten, hoogleraren en vanaf 1956 een alumnus eindredacteur. Aanvankelijk bestond de redactie - waarin de redactiesecretaris de belangrijkste positie vervulde - uit keurige studenten die degelijke berichten opstelden over uitsluitend het reilen en zeilen binnen de Nijmeegse universitaire gemeenschap.⁵³ Al snel veranderde dit toen de meer uitgesproken progressieve studenten hun weg wisten te vinden naar de redactie. Dit kwam mede doordat een aantal progressieve hoogleraren (e.g. Rogier, Grossouw, Asselbergs) zitting namen in de redactie en de studentredacteurs aanmoedigden te schrijven wat ze écht dachten van zaken binnen-, maar ook buiten de academische gemeenschap. Steeds meer waren dit bovendien beursstudenten die weinig ophadden met het traditionele studentenleven.⁵⁴

Verder is gedeeltelijk gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot *Oral History*, in een gesprek met de enig nog levende oud-redactiesecretaris uit de onderzochte periode, Henk Michielse. Michielse was zo vriendelijke enkele vragen over het redactieproces van het NUB te beantwoorden. Hij wist in zijn levendige vertellingen een mooi beeld te schetsen van de Nijmeegse studentenwereld eind jaren vijftig. Over de betrouwbaarheid van orale bronnen zijn de meningen binnen de geschiedwetenschap verdeeld.⁵⁵ Door de beelden van Michielse voornamelijk ter verificatie en inscenering van gebeurtenissen te gebruiken kan het - mijns inziens - wel degelijk van toevoeging zijn op deze geschiedschrijving.⁵⁶

⁴⁸ F. J. Amberg, M. Post, *Van preek tot porno. De ontwikkeling van het Nijmeegs universiteitsblad, 1951-1968*, (Nijmegen 2001) 37.

⁴⁹ Leyten, ‘la fête mandite’, *NUB* (4-3-1961).

⁵⁰ Sociologisch Instituut der R.K. Universiteit te Nijmegen, *Nihilisme of differentiële participatie? Een sociologisch onderzoek naar de deelname aan de studentenverenigingen in Nijmegen* (Nijmegen 1961).

⁵¹ Hierin kon men praktische universiteitsinformatie vinden zoals geslaagden, examentijden etc.

⁵² Amberg, Post, *Van preek tot porno*, 11-13.

⁵³ Ibidem, 34.

⁵⁴ Ibidem, 37-51.

⁵⁵ D. A. Ritchie, *Doing Oral History* (Oxford 2015) 11.

⁵⁶ Ik wil Henk Michielse via deze weg nogmaals bedanken voor zijn medewerking.

Methodie

De methode die tijdens de analyse wordt gehanteerd, is gebaseerd op het artikel 'Nooit meer bladeren?', van historicus en mediadeskundige Marcel Broersma. Broersma wijst hierin op de lacune die is ontstaan in historisch krantenonderzoek, doordat er nog nauwelijks op een systematische manier informatie onttrokken is uit de inhoud van kranten. Hierdoor focust historisch krantenonderzoek zich doorgaans eerder op het achterhalen van feitelijke gegevens of casussen, zo getuige ook enkele onderzoeken naar het NUB.⁵⁷ Broersma introduceert daarom het *systematisch krantenonderzoek*. Deze methode focust zich op trends door middel van een mix van kwantitatief inhoudsonderzoek en steekproefsgewijs kwalitatief casusonderzoek.⁵⁸

Historici Freico Jan Amberg en Maarten Post hebben in *van preek tot porno* reeds onderzoek gedaan naar de redactiestructuur, inhoud en receptiegeschiedenis van het NUB. Zij beschrijven hierin welke auteurs achter het NUB zaten en hoe de artikelen die zij schreven gezien moeten worden binnen hun context. Amberg en Post schrijven het NUB een trendsettende functie toe op gebied van: kerkkritiek; vanaf 1957 op het gebied van politiek engagement en vanaf 1960 op het gebied van de corpskritiek.⁵⁹ Dit suggereert dat deze onderwerpen later een rol gingen spelen in discussies binnen het Nijmeegse universitaire leven en hun basis kenden in het NUB. Kortom, doordat bekend is welke impact het NUB had, is het mogelijk om via *systematisch krantenonderzoek* uitspraken te kunnen doen over ontwikkelingen binnen de Nijmeegse universitaire gemeenschap.

Om een systematische inhoudsanalyse te bewerkstelligen zijn er vier onderwerpen geformuleerd.⁶⁰ Deze onderwerpen zijn gebaseerd op enerzijds de drie categorieën waar het NUB volgens Amberg en Post trendsettend in was (ontwikkelingen in de berichtgeving over: het NSC; de kerk; de maatschappij/politiek) en anderzijds ontwikkelingen in de houding ten opzichte van universitair beleid. Deze laatste categorie is gebaseerd op het feit dat democratisering een belangrijk onderwerp werd in aanloop naar de studentenprotesten in de jaren zestig. Een nadeel van het aanbrengen van deze categorieën is dat binnen de analyse sporen van opkomend non-conformisme gemist kunnen zijn. Hier tegenover staat dat de genoemde methode een veel completere analyse geeft dan eerder onderzoek.⁶¹

Omdat een groot deel van de artikelen in het NUB puur informatief of beschrijvend waren, is er gekozen om alleen polemische artikelen te selecteren die voldeden aan de invulling: elk artikel vervaardigd met een relatie tot een van de vier categorieën, geschreven door een student waar bewust en/of onbewust een subjectieve boodschap mee werd over gebracht. Zo zijn er uit de jaargangen zes tot en met twaalf (september 1956 - juni 1963) 493 polemische artikelen handmatig geselecteerd en vervolgens ingedeeld in de vier categorieën.⁶² De kwantitatieve gegevens worden in de analyse aangevuld met inhoudelijk kwalitatieve casussen, om zo veranderingen en onderliggende patronen (trends) bloot te leggen.⁶³

⁵⁷ E.g.; Brabers, Leenders, *Stoottroepen van maatschappelijke veranderingen*; Exfoto, *Een halve eeuw Katholieke Universiteitsgeschiedenis in beeld* (Bilthoven 1973); A. Manning, eds, *Katholieke Universiteitsgeschiedenis 1923-1973. Een documentenboek* (Bilthoven 1974); Brabers, Schreuder, *proeven van eigen cultuur*; Amberg, et. al, *van preek tot porno*; H. C. Boekraad, et. al., 'Moet dit een wereldbeeld verbeelden? Van en over Pé Hawinkels' (Nijmegen 1979) 97-152.

⁵⁸ M. Broersma, 'Nooit meer bladeren? Digitale krantenarchieven als bron', *Tijdschrift voor mediageschiedenis*, 14:2 (2015) 29-55, alhier 33-34.

⁵⁹ Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 133-134.

⁶⁰ M. Broersma, *Beschaafde vooruitgang. De wereld van de Leeuwarder Courant, 1752-2002* (Leeuwarden 2002); R. de Graaf, *Journalistiek in beweging. Veranderende berichtgeving in kranten en pamfletten. Groningen en 's-Hertogenbosch 1813-1899* (Amsterdam 2010).

⁶¹ Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 49.

⁶² Enkele geselecteerde artikelen voldeden aan meer dan één categorisering, waardoor de cijfers in de verschillende tabellen en grafieken geen absolute aantallen van het aantal artikelen in het NUB weergeven.

⁶³ Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 47-50.

1956-1958: de gebeten hond

De analyse vangt aan op 15 september 1956, toen het eerste nummer van de zesde jaargang van het NUB uitkwam. Dit was tevens het derde jaar van het redactiesecretariaat van geschiedenisstudent en Rolandlid, Guus Pikkemaat. Onder zijn leiderschap was het NUB kritischer en studentikozer geworden, en tevens opengesteld voor uitgebreide polemieken. Binnen conservatieve kringen op de universiteit en het NSC bleef deze nieuwe kritische toon niet onopgemerkt. In 1956 had dit geleid tot het aanstellen van een alumnus hoofdredacteur, die de redactie in toom diende te gaan houden. Deze werd door het NUB zelf gekozen in de persoon van Jan Leyten, een progressieve advocaat die nauwelijks voor een ommezwaai zorgde.⁶⁴ Er begonnen zich volgens Amberg en Post twee kampen te vormen: zij die voor -, en zij die tegen het NUB waren.

JAARTAL	Pol	Kerk	Uni	Corps	Totaal
1956-1957	7	4	7	28	46
1957-1958	7	9	5	21	42

Tabel 1: Aantal polemisch stukken in het NUB per categorie van september 1956 tot juli 1958. Bron: Nijmeegs universiteitsblad, jaargangen 6 en 7.

De nieuwe toon manifesteerde zich met name in kritiek op het katholieke leven en de structuren van het *corps*. Het bleef bij deze onderwerpen, omdat volgens de redactie de studentenwereld zich amper interesseerde voor politiek en maatschappij.⁶⁵ In dit hoofdstuk zullen jaargang zes en zeven, waarin Pikkemaat grotendeels hoofdverantwoordelijk was voor redactie, worden geanalyseerd. De vier categorieën - politiek, kerk, universiteit en corps - zullen elk hoofdstuk achtereenvolgend aan bod komen. In dit hoofdstuk kennen de eerste drie categorieën, vanwege hun geringe aantal berichten, geen uitgebreide kwantitatieve analyse.

Politiek/maatschappelijk

Net zoals in de jaren ervoor was er in jaargang zes van het NUB (1956-'57) weinig aandacht voor politiek.⁶⁶ De analyse (tabel 1) neemt slechts de artikelen over politiek en maatschappij mee, die door studenten geschreven werden. Dit biedt het voordeel dat de aard van de politieke/maatschappelijke artikelen beter onder de loep genomen kunnen worden met aandacht voor een leidend sentiment ten aanzien van politieke gebeurtenissen onder Nijmeegse studenten. In 1956 is er relatief veel aandacht voor de opstand in Hongarije en de daaropvolgende invasie van Sovjettroepen. Deze gebeurtenissen zorgden in veel studentenkringen in binnen- en buitenland voor opschudding, zo ook in Nijmegen. Er werd bijvoorbeeld een inzamelactie gehouden en opgeroepen om studentvluchtelingen als asielzoeker op te nemen.⁶⁷

Op maatschappelijk vlak was er enigszins beroering te bekennen, door met name het NUB zelf. Jaargang zes ving aan met een artikel dat op stevige toon het katholieke dagblad *de Gelderlander* terecht wees op onnodige bemoeienis met de groentijd van het corps.⁶⁸ Deze vete is te plaatsen in het licht van een dan al langer oplopende spanning tussen het NUB en enkele katholieke dagbladen, als *de Tijd*, *de Maasbode* en *de Gelderlander*. Deze vete kreeg een staartje in de curatorenvergadering van de universiteit, die besloot dat het NUB vanaf september dat jaar de ondertitel 'forum van de academische gemeenschap' kreeg. Hieruit zou moeten blijken dat het blad niet de officiële spreekbuis van de universiteit was.⁶⁹

Jaargang zeven (1957-'58) toont geen verschil in engagement van de Nijmeegse studenten op politiek/maatschappelijk vlak. Uitzondering was eind 1958 de aandacht voor de excessen van het Franse

⁶⁴ Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 46.

⁶⁵ Ibidem, 47.

⁶⁶ Ibidem, 133.

⁶⁷ 'de studenten van Hongarije', *NUB* (3-11-1956); 'oproep aan NSC', *NUB* (1-12-1956).

⁶⁸ Pikkemaat, 'de Gelderlander...Boe', *NUB* (15-9-1956).

⁶⁹ Amberg, et. al., *van preek tot porno*, 49.

regime in de onafhankelijkheidsoorlog in Algerije.⁷⁰ Ook werd er geschreven over de Nederlandse verkiezingen in 1958.⁷¹

Kerk

Ook op het gebied van kerk-kritische stukken stelt het NUB deze jaargangen enigszins teleur. Het blad kwam op dit gebied uit enkele roerige jaren waarin het al de nodige stampij gemaakt had. De redactie was geïnspireerd door het progressieve katholiek blad *Te elfder ure*, dat de strijd tegen het dogmatischeatholicisme had ontbonden. Dit had echter tot enkele uitbranders van verschillende conservatieve hoogleraren geleid, wat ervoor zorgde dat de toonzetting van het blad – na de vete met *de Gelderlander* en de daarop volgende naamswijziging – over het algemeen wat rustiger werd. Leyten schreef hierover:

‘Binnen de gelederen van de Nijmeegse universiteit tekent zich steeds duidelijker een mentaliteitsdifferentiatie, zoals ie trouwens in geheel katholiek Nederland – en daarbuiten – vertoont. Men hoeft (...) maar na te gaan wie met zekere regelmaat wel, en wie met een zeer constante regelmaat niet in het NUB schrijven, om te beseffen dat in de kolommen hiervan wekelijks vrij geprononceerd een dezer mentaliteiten aan het woord is. Dit is wat weerstand wekt.’

De hoofdredacteur plaatste hiermee de redactie op een subtiële wijze binnen een nieuwe groep katholieken die interesse hadden voor nieuwe waarden.⁷²

Ondanks de akkefietjes bleef het NUB met kritische artikelen over het tot stand komen van de kerkleer en kritische boekbesprekingen van conservatieve theologen, voorzichtig schoppen tegen het gezag van de kerk.⁷³ Dit bleef tot kritiek leiden, wat bewijst dat algemene conventies werden gebroken. Amberg en Post stelden dat:

‘het NUB (...) hiermee verwoorde wat in brede kringen buiten, maar ook binnen de academische gemeenschap leefde. Veel docenten en studenten voelden zich niet thuis bij een dogmatisch gesloten catholicisme’.⁷⁴

Universiteit

De selectie in de categorie ‘universiteit’ bevat voornamelijk artikelen die erop gericht waren om verslag te doen van, of commentaar te geven op, veranderingen en discussies binnen de universiteit. Deze categorie bevat in jaargang zes en zeven, respectievelijk slechts zeven en vijf berichten.⁷⁵ Dit waren voornamelijk pleidooien voor meer geld naar het hoger onderwijs in verband met de naderende Kamerverkiezingen.⁷⁶ Er werd kortweg niet veel geschreven over universitair beleid in deze jaargangen. Het meest universiteit-kritische betrof destijds wellicht de stripserie ‘De jacht op zichzelf’, waarin middels de karikatuur ‘Professor Krioen’ Nijmeegse hoogleraren belachelijk gemaakt werden.

⁷⁰ ‘Algerije 1958: témoignages et réalités’, *NUB* (24-4-1958); In een driedelige reeks kwamen er drie externe criticasters hierover aan het woord. Opvallend is dat een van hen, een Algerijnse student, spoorloos verdween en nooit zijn kopij meer aanleverde.

⁷¹ J, Leyten, ‘de drie bolletjes’, *NUB* (17-4-1958).

⁷² J, Leyten, ‘academische solidariteit’, *NUB* (12-12-1956).

⁷³ G, Pikkemaat, ‘Mengelingen voor kattelijken’, *NUB* (2-11-1956); ‘godsdiens’, *NUB* (2-11-1956).

⁷⁴ Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 56.

⁷⁵ Duynstee, ‘vragen aan de redactie’, *NUB* (21-12-1956); *NUB*, Grossouw, ‘Enkele opmerkingen over aard en karakter NUB’, *NUB* (15-01-1957); ‘Salve reverentia’, *NUB* (22-01-1957).

⁷⁶ J, Leyten, ‘gevraagd: viervoudige geestdrift’, *NUB*, 1-11-1957.

Corps

Wat meteen opvalt in tabel 1, is het onevenredige aantal berichten dat aandacht schenkt aan het *corps*. De artikelen maken deze jaargangen de meerderheid van het totaal aantal verwerkte artikelen uit. Dit wordt enerzijds verklaard doordat het NUB lange tijd ook de onofficiële spreekbuis van het NSC was, en anderzijds omdat ‘corpspraktijken’ er vaak werden bediscussieerd. Vanwege het verplichte corpslidmaatschap beschouwde het NSC het NUB als reclameforum en de abonnees als haar achterban. De discussies over het corps waren hierdoor al sinds de oprichting inherent aan het NUB verbonden geraakt, en mede geleid tot kampvorming en in 1953 tot het openen van het *Trefcentrum*. Gezien de aanhoudende kritiek waren daarmee de problemen nog lang niet opgelost.⁷⁷

Het artikel ‘Men-ze-lijke’ verhouding binnen het kóór, dat in 1957 verscheen, beschreef de tegenstelling die binnen het corps was ontstaan als ‘rechts-links’. Hierin werd rechts gezien als de groep behoudende corpsleden uit de traditionele gelederen, en links gezien als diegenen die meer openheid wensten binnen de corporale structuren.⁷⁸ De redactie onder Pikkemaat nam gezien de aanvallende polemieken in het NUB, stelling in de laatste groep. Van de 28 artikelen in jaargang zes, kunnen er elf als progressieve ‘aanvallen’ beschouwd worden op de structuren binnen het corps. Van de elf progressieve artikelen kwamen er zes vanuit de redactie zelf en werden de zes behoudende artikelen allemaal door behoudende corpsleden vervaardigd. Toch waren het toen nog vooral de gematigde artikelen die resultaat opleverden. Op 27 oktober 1957 bijvoorbeeld, toen de NSC-preses Struycken de aanzet tot een nieuwe corpsstructuur deed:

‘het zal de senaat elk wat wils op het gebied van de gezelligheidsverenigingen te helpen bewerken. Het verdient m.i. warme aanbeveling enerzijds de oprichting hiervan in volle vrijheid te doen plaatsvinden, anderzijds een zo groot mogelijke autonomie toe te kennen’.⁷⁹

Deze woorden werden de basis van wat later in Nijmegen bekend kwam te staan als de ‘jaarkring-gedachte’, waarbij middels differentiële groepsvorming gepoogd werd vat te krijgen op het verontrustend grote aantal nihilisten. De senaat Struycken poneerde zich met deze actie slim tussen de twee kibbelende partijen in, maar handelde toch vooral vanuit het idee dat men maar beter iets van een sociëteit kon hebben dan niks. Het idee kende succes en leidde tot de vorming van een aantal heterogene groepen studenten.⁸⁰ Hieruit volgde op 25 mei het eerste voorstel tot de oprichting van een tweede sociëteit, waarna de kritiek tijdelijk verstomde, aangezien er de tweede helft van jaargang zes minder commentaar geleverd werd op de corpsstructuur.⁸¹

Onderwerp	57-'58	58-'59
Structuur van het NSC	7	4
Faculteitsverenigingen	2	1
Reguliere berichtgeving	5	4
Groentijd	8	5
Persoonlijke ruzies	3	0
Overig	3	5
Totaal	28	21

Tabel 2: differentiatie polemische artikelen in de categorie ‘corps’ in het NUB van september 1956 tot juni 1958. Bron: Nijmeegs Universiteitsblad, jaargangen 6 en 7.

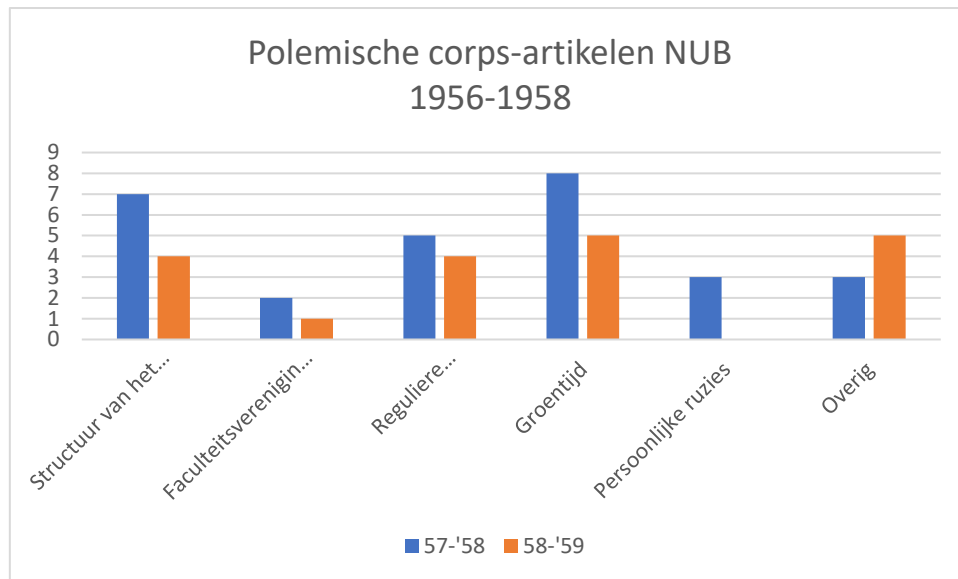
⁷⁷ Brabers, *proeven van eigen cultuur*, deel I, 322.

⁷⁸ J, de Rooij, ‘Men-ze-lijke’ verhouding binnen het kóór, *NUB* (9-4-1957).

⁷⁹ Struycken, ‘corpsstructuur’, *NUB* (27-10-1957).

⁸⁰ J, Hermans, ‘De ontstaansfase van NSV *Diogenes*’, in Boekraad, et. al. eds, *Moet dit een wereldbeeld verbeelden?*, 34.

⁸¹ ‘een tweede sociëteit’, *NUB* (12-4-1957).

Figuur 1: Polemische corps artikelen in het NUB van 1956 tot 1958, verdeeld in subcategorieën.
Bron: Nijmeegs Universiteitsblad, jaargangen 6 en 7.

In jaargang zeven houdt deze betrekkelijke rust aanvankelijk aan, aangezien er een absolute afname in het aantal artikelen met betrekking tot het corps is te ontwaren. Bovendien verschenen er nog maar vier kritische artikelen op de structuur van het corps, die overigens nauwelijks reactie uitlokten.⁸² De reden dat de gemoederen bedaard bleven kan wellicht gezocht worden in het feit dat in het najaar van 1957 de tweede sociëteit er daadwerkelijk kwam, en de NSC'ers wellicht voorlopig klaar met herstructurering waren. De nieuwe senaat Vermeulen had zich begripvol opgesteld ten aanzien van de veranderingen die de universiteit en het studentenleven beroerden. Vermeulen sprak zich openlijk uit als aanhanger van het idee om de relatie tussen de universiteit en maatschappij te herstellen. In de geest van deze gedachte stelde de senaat zich constructief op toen de verzameling jaarkringen een nieuwe studentenvereniging wilden vormen.⁸³ Dit leidde op 10 februari 1958 tot de inauguratie van de progressieve studentenvereniging *Diogenes*.⁸⁴

Voorlopige conclusies

In de zoektocht naar sporen van opkomend non-conformisme in de jaargangen zes en zeven van het NUB zijn er binnen de categorieën politiek/maatschappelijk en universiteit geen expliciete sentimenten gevonden. Gebaseerd op de bevindingen in 'van preek tot porno' en enkele kritische artikelen op de katholieke godsdienstleer, kan er gesteld worden dat in het geval van de kerkkritiek dit in zekere mate wel al aanwezig was, maar dat het zwaartepunt hiervan in de jaargangen vóór 1956 lag. Onder druk van enkele conservatieve hoogleraren verstomde deze kritiek in de jaargangen zes en zeven.⁸⁵ De belangrijkste vorm van non-conformisme binnen de studentengeleiden moet gedurende deze jaren gezocht worden in de kritiek op het 'eigen' corps. Discussies over de structuur van het corps ontvlamden zo nu en dan in felle discussies tussen progressieve en behoudende leden. Dit leidde eind 1957 tot de oprichting van *Diogenes*, de tweede stap in het openbreken van het NSC.

⁸² H, Michielse, 'Staatsdirigisme', *NUB* (15-09-1957); Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 73.

⁸³ Hermans, 'Diogenes', in Boekraad, et. al, *Moet dit een wereldbeeld verbeelden?*, 34.

⁸⁴ 'de oude danszaal', *NUB* (22-2-1958).

⁸⁵ Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 51.

1958-1961: de ‘Doorbaak’?

Begin 1958 werd studiegenoot Henk Michielse door Pikkemaat naar voren geschoven als de nieuwe redactiesecretaris van het NUB. Net zoals Pikkemaat had hij een goede band met de progressieve hoogleraar Rogier en was hij afkomstig uit de kleinere kringen van de faculteitsverenigingen. Hij paste daarom goed

binnen het plaatje van de NUB-redactie. Michielse, zelf geen sociëteitsganger en uitgesproken anti-‘corpsbal’, werd verkozen boven de *corps*-gezinde Peter Liedmeijer.⁸⁶ Met de verkiezing van Michielse werd de progressieve houding van de NUB-redactie onderstreept, omdat Michielse in de maanden voor zijn aanstelling al bewezen had niet bang te zijn om tegen de gebruikelijk geageerde huisjes van het NUB aan te schoppen.⁸⁷ Volgens Amberg en Post zou het NUB onder Michielse een nieuwe fase ingaan, waarin nieuwe sentimenten opkwamen binnen de Nijmeegse studentengemeenschap. Dit hoofdstuk richt zich op de drie jaargangen (acht, negen en tien) waarin Michielse volwaardig redactiesecretaris was.

Politiek/maatschappelijk

Vrijwel de grootste inhoudelijke verandering ten aanzien van de jaargangen vóór het redactiesecretariaat van Michielse, maakte het NUB mee in de categorie ‘politiek/maatschappelijk’. Jaargang acht (1958-’59) vertoont een explosieve toename van zeven naar zevenendertig politiek-maatschappelijke artikelen. In jaargang negen (1959-’60) besloot de redactie deze ontwikkeling door te zetten, maar wel meer de nadruk te leggen op het nationale politiek-maatschappelijke bestel, om zo aantrekkelijker te worden voor de lezer.⁸⁸ Deze ontwikkeling suggereert dat in ieder geval nationale politieke gebeurtenissen menig Nijmeegse student beziggehouden moet hebben. Jaargang tien (1960-’61) zet de gestage stijging in de categorie door en komt er weer wat meer aandacht voor buitenlandse politiek en maatschappij.

In de verschillende subcategorieën is een groot gedeelte van de artikelen toebedeeld aan nationale politieke kwesties en grotere kwesties binnen de Koude Oorlog. Wat opvalt is dat het uitsluitend de NUB redacteuren zelf waren die de artikelen vervaardigden.⁸⁹ Reactie kwam er bovendien bijna nooit, wat enkele malen leidde tot het uitdagen van de lezers met teksten als ‘discussie gevraagd’ en ‘Zijn NUB-lezers ezels?’.⁹⁰ Uitzondering hierop was het commentaar dat verscheen wanneer stukken als te links werden bevonden door conservatieve lezers. Michielse beklagde zich over ‘de ziekelijke neiging (...) alles wat niet strookt met de gangbare mening (...) te zien als verkapt Marxisme’.⁹¹ Achter de aard van de reacties schuilde echter wel een kern van waarheid, aangezien onder Michielse links engagement in de onderwerpskeuze toenam.⁹² De weg werd hiermee vrij gemaakt voor kleurrijke figuren

JAARTAL	Pol	Kerk	Uni	Corps	Totaal
1958-1959	37	15	6	26	84
1959-1960	39	20	8	30	97
1960-1961	42	25	11	34	112

Tabel 3: Aantal polemisch stukken in het NUB per categorie van september 1958 tot juli 1961. Bron: Nijmeegs universiteitsblad, jaargangen 8, 9 en 10.

Onderwerp	58-’59	59-’60	60-’61
Kolonialisme	6	3	2
Algerije	4	1	11
Nationale politiek	12	13	9
Kranten	4	0	0
Koude Oorlog	7	10	10
Emancipatie	2	7	3
Amerika	1	1	3
Ontwikkelingshulp	0	1	1
Overig	1	3	3
Totaal	37	39	42

Tabel 4: differentiatie polemische artikelen in de categorie ‘politiek/maatschappelijk’ in het NUB van september 1958 tot juni 1961. Bron: NUB, jaargangen 8-10.

⁸⁶ Interview Henk Michielse, 12-5-2020.

⁸⁷ E.g.; Michielse, ‘staatsdirigisme’, *NUB* (15-09-1957); Michielse, ‘Pinksteren en de impresionaro’, *NUB* (15-3-1958); Michielse, ‘honden en stokken’, *NUB* (3-5-1958).

⁸⁸ Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 65.

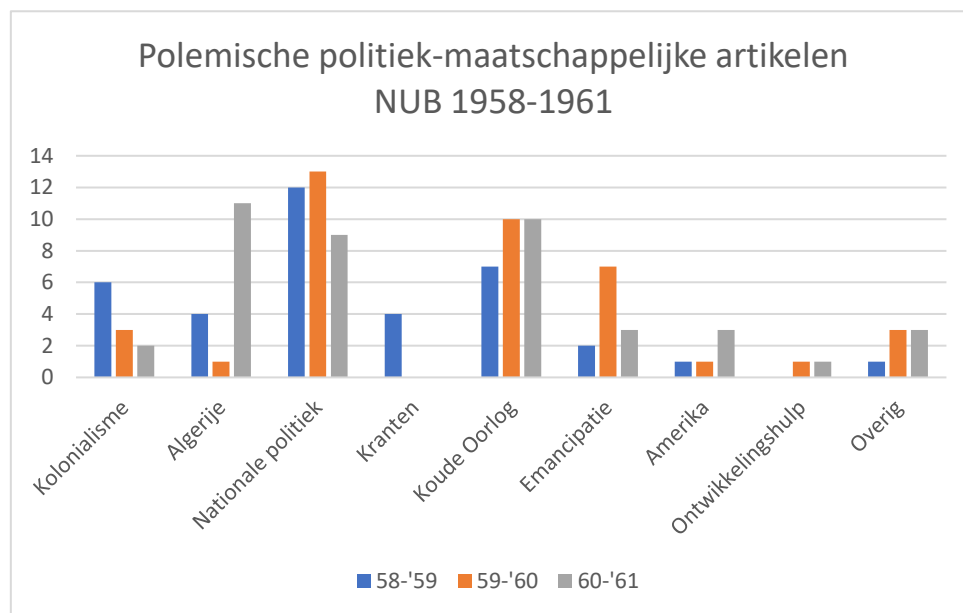
⁸⁹ In het geval van buitenlandse berichten bijna uitsluitend Bram Ettema, later werkzaam bij het ministerie van Buitenlandse Zaken.

⁹⁰ B, Ettema, ‘Therapie gezocht: tegen schizofrenie en indolentie’, *NUB* (13-2-1959); ‘Zijn NUB-lezers ezels?’, *NUB* (7-11-1959).

⁹¹ ‘Kip anna en de h- bom’, *NUB* (13-12-1958).

⁹² Amberg, et al, *van preek tot porno*, 67.

zoals Ton Regtien, die in het NUB een perfecte spreekbuis voor zijn (links-) politieke karakter vond. Hij initieerde in 1960 bijvoorbeeld een thema-nummer over de onafhankelijkheidsoorlog in Algerije, waar hij persoonlijk door geraakt was.⁹³

Figuur 2: Polemische politiek/maatschappelijke artikelen in het NUB van 1958 tot 1961, verdeeld in subcategorieën. Bron: Nijmeegs Universiteitsblad, jaargangen 8-10.

De belangrijkste reden van de explosieve toename en de daarna blijvende aandacht voor politieke berichtgeving vanaf 1958, is dat Michielse en nieuwe redacteurs zoals Ettema (vanaf 1958-'59), Regtien en Henk Struijker Boudier (vanaf 1960-'61) bij een nieuwe stroming van politiek geëngageerde studenten hoorden.⁹⁴ Meestal - zeker in het geval van de katholieke Universiteit - waren dit beursstudenten.⁹⁵ In de kringen van het NUB werd dit engagement versterkt doordat redacteurs in het geëngageerde zusterblad *VOX Carolina* juist het traditionele beeld van de a-maatschappelijke student bleven propaganderen.⁹⁶ Michielse wijst anno 2020 daarbij op het belang van de achtergrond die beursstudenten hadden. Zij waren jongens die niet grootgebracht waren met de conventies van het academische milieu, en hadden daar dan ook vaak lak aan.⁹⁷

⁹³ Regtien had in Parijs een Algerijnse man persoonlijk mishandeld zien worden door de politie (bron: Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 71).

⁹⁴ Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 69-72.

⁹⁵ L, Vos, 'Student Movements and political activism', in W, Rueg, eds, *A history of the university in europe* (Cambridge 2011) 302-303.

⁹⁶ Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 64.

⁹⁷ Interview Henk Michielse, 12-4-2020.

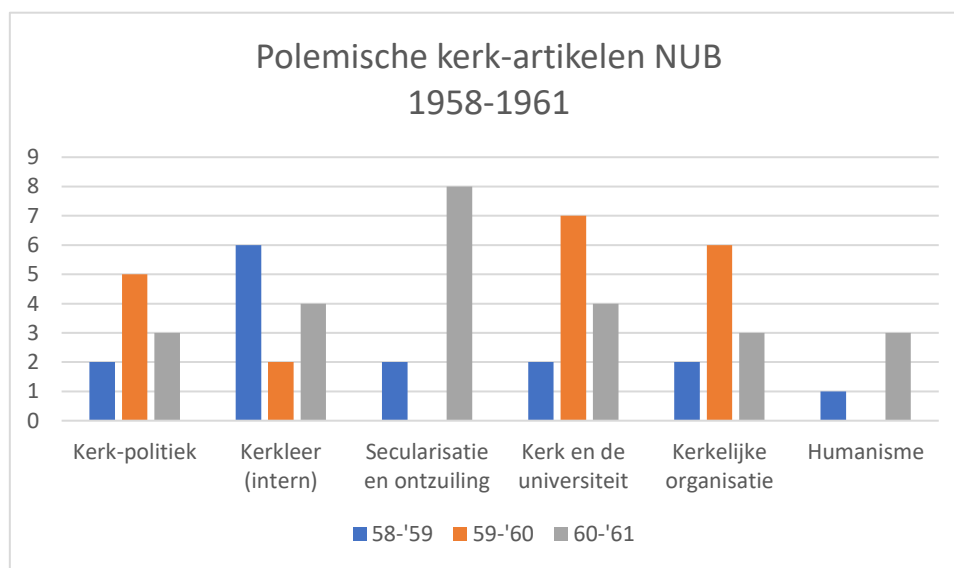
Kerk

De deugden en met name de ondeugden binnen het katholicisme waren onder Pikkemaat al een belangrijk punt van aandacht geweest in het NUB. Onder Michielse werd deze trend voortgezet, maar nog belangrijker, weer nieuw leven in geblazen nadat de redactie van het NUB in de jaargangen zes en zeven moegestreden was. Van 1958 tot 1961 kent de categorie 'kerk' een constante groei van vijf artikelen per jaargang. Het is desondanks niet deze groei die opzien doet baren, maar de veranderende

toon waarop men kritiek ging leveren. Onder Pikkemaat had de katholieke achtergrond van de auteurs nog vaak een prominente rol in de stukken ten aanzien van de kerk. Volgens Amberg en Posten veranderde dit onder Michielse en ondstonen er twee stromingen. Enerzijds was er de groep die bleef pleiten voor een minder gesloten katholicisme, gepersonifieerd door Michielse. De andere stroming behoorde meer tot het straatje van Regtien en bevatte voornamelijk kritiek op zaken buiten de kerk, zoals het verzuilingsbestel. Dit dient volgens Amberg en Post verklaard te worden in combinatie met het opkomende maatschappelijke engagement in de redactie.⁹⁸ Wat als een plausibele verklaring gezien kan worden inachtneming van de bevindingen in de vorige paragraaf.

Onderwerp	58-'59	59-'60	60-'61
Kerk-politiek	2	5	3
Kerkleer (intern)	6	2	4
Secularisatie en ontzuiling	2	0	8
Kerk en de universiteit	2	7	4
Kerkelijke organisatie	2	6	3
Humanisme	1	0	3
Totaal	15	20	25

Tabel 4: differentiatie polemische artikelen in de categorie 'kerk' in het NUB van september 1958 tot juni 1961. Bron: NUB, jaargangen 8-10.

Figuur 3: Polemische kerk artikelen in het NUB van 1958 tot 1961, verdeeld in subcategorieën. Bron: Nijmeegs universiteitsblad, jaargangen 8-10.

In de differentiatie van de artikelen wordt de ontwikkeling tot twee stromingen bevestigd, en kan deze zowaar beter geduid worden. In jaargang acht richtte de kritiek zich in eerste instantie vooral op de interne organisatie van de kerk en de kerkleer. Het beste voorbeeld hiervan was toen in 1958 Michielse zich boos maakte over dat het kardinalencollege niet uitgebreid was met een Nederlander, ondanks dat de Nederlandse katholieken altijd zo trouw aan Rome waren geweest.⁹⁹ In jaargang negen

⁹⁸ Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 79-81.

⁹⁹ Michielse, 'hoeden en stokken', *NUB* (3-12-1958); Dit leidde tot verontwaardiging in Nijmegen en zelfs tot een bezorgde brief van aartsbisschop Alfrink, wat Michielse als een van de hoogtepunten uit zijn NUB-tijd beschouwde (Bron: Craghs, 'Rome – HM weer koekoek en ei', *NUB*, (21-3-1960); Interview Henk Michielse, 12-4-2020).

werd de kritiek meer extern geleverd, bijvoorbeeld binnen politiek-maatschappelijke conventies met pleidooien voor anticonceptiemiddelen, voor veel katholieken destijds nog steeds taboe.¹⁰⁰ Uiteindelijk entte de kritische beschouwingen in jaargang tien zich voornamelijk op zaken als secularisatie en ontzuiling.¹⁰¹

Universiteit

De categorie universiteitskritiek maakt op het eerste oog geen grote veranderingen mee, waardoor wederom geen uitgebreide kwantitatieve inhoudsanalyse mogelijk is. Toch is er inhoudelijk een interessante ontwikkeling waar te nemen, namelijk wanneer eind jaargang acht (mei-juni 1959) een korte discussie over de oprichting van een Universitaire Raad (UR) plaatsvindt. De UR had als hoofddoel de Nijmeegse *civitas*-gedachte nogmaals leven in blazen en te rijmen met de toenemende aantallen studenten. Gedurende het jaar waren hoogleraren en studenten namelijk tot de conclusie gekomen dat een UR een 'krachtige stimulans kan zijn bij het vinden van nieuwe (...) vormen waarin het academische ideaal (van een gemeenschap) geconcretiseerd kan worden'.¹⁰²

De UR werd op 22 mei 1958 geïnaugureerd, maar was geen lang en succesvol bestaan beschoren.¹⁰³ Wel organiseerde het in 1960 een weekend met als doel studenten inspraak te bieden en te kunnen discussiëren over de nieuw aangekondigde Wet op Wetenschappelijk Onderwijs (WWO) en het rapport 'Gelijke Kansen', destijds gepubliceerd door het wetenschappelijk bureau van de PvdA.¹⁰⁴ De wet en het aangekondigde 'universitaire weekend' inclusief gelden als hoofdoorzaak van de relatief vele artikelen over het universitaire bestel. Tijdens de bespreking van het rapport werd het idee van het 'studieloon' voor studenten gepeild.¹⁰⁵

Bij de lancering van de ideeën omtrent SVB in 1963 zou dit studieloon een van de paradepaardjes van Regtien worden. Het is onbekend of Regtien aanwezig was of deelnam aan dit weekend. Wat in ieder geval opvalt is dat Regtien de volgende jaargang steeds meer begint te schrijven over het universitaire bestel aan de Nederlandse universiteiten. Ondanks het geringe aantal berichten kan, getuige de discussies over de UR en de WWO, geconcludeerd worden dat onderwerpen als universitaire democratisering studenten, zoals Regtien, meer en meer bezig begonnen te houden.

Jaar	Aantal
1958-1959	6
1959-1960	8
1960-1961	11

Tabel 5: Totaal aantal polemische artikelen in de categorie 'universiteit' in het NUB van 1958-1961. Bron: NUB, jaargangen 8-10.

¹⁰⁰ E.g.; Blijnsters, 'ach vader, niet meer', *NUB* (21-11-1959); Michielse, 'pagina 3', *NUB* (12-12-1959).

¹⁰¹ E.g.; Ettema, 'de heilige huisjes van Hilversum', *NUB* (4-4-1961); Merks, 'de liefde van een kant', *NUB* (2-11-1960); Manneke, 'professie', *NUB* (19-4-1961).

¹⁰² Ettema, 'Universitaire raad', *NUB* (16-4-1959).

¹⁰³ Ettema, 'Universitaire raad', *NUB* (30-5-1959).

¹⁰⁴ Ettema, 'universitair week-end', *NUB* (13-2-1960).

¹⁰⁵ Ettema, 'verslag universitair week-end', *NUB* (10-3-1960).

Corps

Het NSC bleef een geliefd onderwerp van gesprek in Nijmegen. Dat blijkt uit de vele kritische artikelen (van zowel voor- en tegenstanders) over de structuur van het NSC die in de jaargangen acht tot en met tien verschenen in het NUB. Tijdens de redactie jaren van Michielse zou de algemene tendens in Nijmegen zich steeds meer tegen de traditionele waarden van het *corps* keren. Het waren allang niet meer slechts de NUB-redacteuren die commentaar hadden op de manier waarop de kroegtijgers van *Roland* hun overmacht in stand hielden, zeker nu deze haar monopolie als enige gezelligheidsvereniging doorbroken had zien worden door *Diogenes*. Dit manifesteerde zich vanaf jaargang acht in een aantal kritische artikelen ten aanzien van de traditionele groentijd.¹⁰⁶ Sympathisanten van *Diogenes* maakten hier handig gebruik van door eerstejaars erop te wijzen dat *Diogenes* een meer gemoedelijkere ‘initiatietijd’ kende.¹⁰⁷ De spanningen binnen het NSC waren hiermee, direct in het eerste jaar na de oprichting van *Diogenes*, op scherp gezet.¹⁰⁸ Als reactie op de toenemende kritiek wilde het *corps* in 1959 het lidmaatschap van een gezelligheidsvereniging verplicht stellen wanneer men lid van het NSC en/of een faculteitsvereniging wilde worden.¹⁰⁹

Hierdoor herleefde een al oudere discussie over de rol van de faculteitsverenigingen binnen het NSC. De faculteitsverenigingen werden door de senaat primair als ‘doelgemeenschappen’ gezien, waar slechts academische vorming van corpsleden centraal moest staan. Veel faculteitsverenigingen kenden echter een bloeiend gezelligheidsleven waardoor verschillende van deze studiegebonden verenigingen zich langzamerhand tot een ‘leefgemeenschap’ hadden ontwikkeld. Een predicaat dat eigenlijk alleen bestemd was voor de gezelligheidsverenigingen. In 1958 verdedigde preses Tolud waarom de senaat meende deze ontwikkeling een halt te moeten toeroepen:

‘Faculteitsverenigingen als verkapte gezelligheidsverenigingen lijken me om hun in vele opzichten isolerende karakter minder wenselijk’.¹¹⁰

Veel van de redacteuren van het NUB waren actief binnen de gelederen van *Diogenes* en de faculteitsverenigingen, wat er mede toe leidde dat de toon ten aanzien van het NSC steeds kritischer werd. Michielse droeg in november 1958 hier zijn steentje aan bij, door een tweedeling aan te brengen in de denkwijze van de Nijmeegse corpsleden: vernieuwend (*Diogenes* & faculteitsverenigingen) tegenover behoudend (senaat & *Roland*).¹¹¹ Michielse plaatste zich in het eerste kamp en trok het NUB daar volledig in mee.¹¹² Het NUB manifesteerde zich als dé plek van waaruit de verouderde waarden van het NSC werden aangevallen.¹¹³

Onderwerp	58-'59	59-'60	60-'61
Structuur van het NSC	9	11	7
Groentijd	8	3	2
Persoonlijke ruzies	1	3	5
Diogenes	3	3	4
Roland	1	0	1
Meisjesclub	1	1	1
Telemachus	0	0	3
Faculteitsverenigingen	3	2	3
Corpsparlement	0	7	8
Totaal	26	30	34

Tabel 5: Differentiatie polemische artikelen in de categorie ‘corps’ in het NUB van september 1958 tot juni 1961. Bron: NUB, jaargangen 8-10.

¹⁰⁶ ‘onverschilligheid en wantrouwen’, *NUB* (18-9-1958); Michielse, ‘honden en stokken’, *NUB* (18-9-1958).

¹⁰⁷ Michielse, ‘modderen van knorren’, *NUB* (24-11-1958).

¹⁰⁸ Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 74.

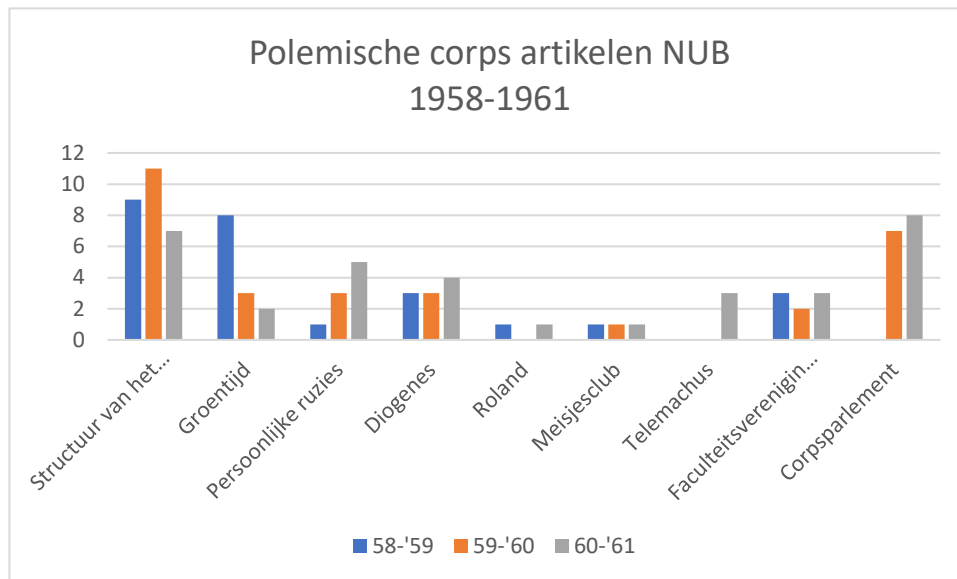
¹⁰⁹ Israel, ‘langs-elkaar-heen-praters’, *NUB* (22-11-1958).

¹¹⁰ Tolud, ‘als een buitenmaatschappelijke categorie’, *NUB* (9-5-1959).

¹¹¹ Michielse, ‘modderen van knorren’ (24-11-1958); Ibidem.

¹¹² Michielse werd in 1958 preses van *Diogenes*.

¹¹³ Michielse, ‘het fenomeen sissn’, *NUB*, 29-11-1958.

Figuur 4: Polemische corps-artikelen in het Nijmeegs Studentenblad van 1958-1961, verdeeld in subcategorieën. Bron: Nijmeegs Universiteitsblad, jaargangen 8-10.

Terwijl de voornaamste criticasters – het NUB, de faculteitsverenigingen en *Diogenes* – aan populariteit wonnen, nam de kritiek op de traditionele gelederen van het NSC toe.¹¹⁴ *Roland* zag hiermee haar dominante positie bedreigd worden, waardoor er een toenemende onvrede ontstond op de sociëteit. In deze onvrede zochten Rolanders een zondebok, wat in 1960 leidde tot het bekladden van het redactielokaal van het NUB en zelfs fysieke bedreigingen aan het adres van enkele redacteuren.¹¹⁵ Maar ook de klemmende overkoepelende structuur van de senaat werd geageerd. Deze werd beschouwd als een rem op de ontwikkeling van *Roland*.¹¹⁶ In 1959 besloot de sociëteit via haar dominante positie in de corpsvergadering het NSC daarom op te heffen. De universiteit – die nog steeds streefde naar een *civitas academica* – stak hier echter een stokje voor.¹¹⁷ Om de eenheid middels democratische representatie te gaan verzekeren werd er daarop een ‘corpsparlement’ ingesteld.¹¹⁸ Het democratisch streven mislukte echter doordat het slechts voor leden van de gezelligheidsverenigingen haalbaar was om verkozen te worden, waardoor *Roland* de meest invloedrijke ‘partij’ bleef en de grote groep ‘nihilisten’ bijvoorbeeld onvertegenwoordigd bleven.¹¹⁹ Rolanders maakten zich bovendien nog onpopulairder door hun lage opkomst bij parlementsbijeenkomsten en aanhoudende pogingen om het NUB te berispen.¹²⁰ Hierdoor werd de vermeende remedie een katalysator van de oude kwaal, doordat het corpsparlement als een rode lap werkte voor iedereen met een afkeer tegen het traditionele gezelligheidsleven.¹²¹

¹¹⁴ B, Bijnsdorp, ‘de mannen van de vlakte’, NUB (14-2-1959); ‘NUB: schorem van de academische gemeenschap’, NUB (18-2-1961).

¹¹⁵ Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 75; Interview Henk Michielse; Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 66; voor reacties NUB-redactie zie: NUB, nummer 27, jaargang 10 (27-5-1961).

¹¹⁶ Bervoets, ‘Het Nijmeegse studentenleven’, in: Dorseman, eds, *Keurige wereldbestormers*, 99.

¹¹⁷ Duynstee, ‘ideologie en decentralisatie’, NUB (22-2-1960).

¹¹⁸ Ettema, ‘Reactie op Duynstee’, NUB (1-3-1960).

¹¹⁹ Michielse, ‘honden en stokken’, NUB (18-2-1961); M, Aldenhuijsen, ‘het kwaad stokje’, NUB (4-2-1961); Penders, ‘middelmaat troef’, NUB (27-5-1961).

¹²⁰ van Gennip, ‘parlementarisme en deskundigheid’, NUB, 25-2-1961.

¹²¹ Regtien, ‘A tale of two cities. Een gesprek met Henk Hoeks’, in: Boekraad, et. al, *Moet dit een wereldbeeld verbeelden?*, 52.

Voorlopige conclusies

In lijn met Amberg en Post kan gesteld worden dat in de jaargangen acht tot en met tien het NUB een nieuwe kritische koers ging varen onder het redactiesecretariaat van Michielse. Het belangrijkste was de explosieve toename van politiek/maatschappelijk engagement binnen de redactie.¹²² De toon van dit soort artikelen werd bovendien langzaam steeds kritischer als gevolg van een toenemend links engagement binnen de redactie, waarmee het definitief afscheid nam van het stigma van het traditionele a-maatschappelijke studentenideaal.

Op het gebied van kerk werd de strijd opnieuw leven in geblazen. In jaargang acht was deze kritiek in eerste instantie hoofdzakelijk intern gericht, maar gaandeweg poneerde de kritiek zich steeds meer extern.¹²³ Via politiek/maatschappelijke vraagstukken als secularisatie en ontzuiling zijn er vanaf 1958 in het NUB constant vormen van non conformisme ten aanzien van het kerkgezag te bespeuren.

Binnen de categorie ‘universiteit’ is er een voorzichtige toename van het aantal artikelen over de universitaire structuur, voornamelijk door de aangekondigde wet op het Hoger Onderwijs in 1961. Dit ging tevens gepaard met een opkomende kritische houding, waarmee deze jaren voornamelijk belangrijk lijken te zijn geweest in de ideevorming dat studenten in toenemende mate inspraak moesten gaan hebben op zaken binnen het universitair onderwijs.¹²⁴

Ook op het gebied van het NSC intensiverde de strijd. De steeds feller wordende reacties vanuit de traditionele kringen van het *corps*, suggereren dat hun tot dan toe dominante positie van alle kanten werd bedreigd. Dit bleek vooral toen de senaat besloot - omwille van het bevorderen van de eenheid - de oude corpsvergadering te schrappen en te vervangen door een democratisch gekozen corpsparlement. Een bewijs dat het non-conformisme, dat in de discussies omtrent het traditionele studentenleven al jaren aanwezig was, effect had.

Het NUB begon op steeds meer vlakken tegen de heilige huisjes van de gevestigde orde aan te schoppen. Dat de redactie zich hier bewust van was, bewijst hoofdredacteur Leyten die in 1960 expliciet het conformisme hekelde, en de ‘anti-houding’ van de redactie tot haar ‘rustig geweten’ rekende.¹²⁵ De jaargangen acht, negen en tien kunnen daarom met recht de ‘Doorbraak’ van de non-conformistische toon in het NUB genoemd worden.

¹²² NUB, ‘Algerije-nummer’, jaargang 10, nummer 5 (22-9-1960).

¹²³ Amberg, *van preek tot porno*, 132.

¹²⁴ Michielse, ‘universitaire raad en “amorphe massa”’, *NUB* (23-5-1959).

¹²⁵ Leyten, ‘de anti-houding als levensrechtvaardiging’, *NUB* (23-12-1960).

1961-1963: de weg naar verandering

Vanaf het NUB-lustrumnummer in mei 1961 nam Regtien het redactiesecretariaat van Michielse over. Dit avontuur bleek echter van korte duur toen Regtien in het najaar van 1961 besloot te gaan studeren in Amsterdam. Na een kort Ad interim secretariaat van Michielse nam begin 1962 Struijker Boudier het kopmanschap van het blad op zich, onder wie literatuur, kunst en cultuur steeds meer het gezicht van het blad zou gaan bepalen.¹²⁶ Ondanks deze nieuwe stijl zou het NUB dé plek blijven waar het toenemende Nijmeegse non-conformistische engagement tentoongespreid werd, mede doordat Michielse en Regtien verbonden aan het NUB bleven.¹²⁷ Onder de invloed van nieuwe- en oude waarden ging het NUB een fase in waarin de lijnen van het Nijmeegse studentenklimaat in de jaren zestig zouden worden uitgezet.¹²⁸

JAARTAL	Pol	Kerk	Uni	Corps	Totaal
1961-1962	27	22	6	22	77
1962-1963	40	12	25	26	103

Tabel 6: Aantal polemisch stukken in het NUB per categorie van september 1961 tot juli 1963. Bron: Nijmeegs universiteitsblad, jaargangen 11 en 12.

Politiek/maatschappelijk

Onder Michielse waren artikelen over politieke en maatschappelijke onderwerpen tot de dominante berichtgeving van het NUB gaan behoren. Onder Struijker Boudier verdwenen deze berichten, door de toename aan kunstzinnige artikelen, langzaam naar de achtergrond.¹²⁹ In jaargang elf (1961-'62) - onder andere doordat Michielse zich bleef bemoeien met het redactionele beleid - bleef de aanwas van politiek/maatschappelijke polemieken in eerste instantie nog constant, met 27 artikelen.¹³⁰ In jaargang twaalf (1962-'63) doet één grote uitschieter opzien baren: de categorie 'student en politiek'. Deze explosieve toename kan eenvoudig verklaard worden met de (aankondiging van de) oprichting van de SVB teneinde het academische jaar in 1963. Deze gebeurtenis loopt als een rode draad door de cijfers in dit hoofdstuk. Amberg en Post categoriseren de oprichting van de SVB als de introductie van een nieuw onderwerp in het NUB, namelijk de studentenpolitiek.¹³¹ Door de SVB te kaderen binnen de reeds behandelde onderwerpen toont dit werk aan dat het tot stand komen van de SVB gezien moet worden als het resultaat van een aantal al langer

Onderwerp	'61-'62	62-'63
Buitenlandse politiek	6	9
Koude oorlog	7	1
Emancipatie	4	1
Kolonialisme	5	2
Student en politiek	3	20
Nationale politiek en maatschappij	2	7
Totaal	27	40

Tabel 6: Differentiatie polemische artikelen in de categorie 'politiek/maatschappelijk' in het NUB van september 1961 tot juni 1963. Bron: NUB, jaargangen 11 en 12.

¹²⁶ Een ontwikkeling die onder het redactiesecretariaat van Hawinkels (1963-'67) uit zou monden in de grootste bloei van het NUB; Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 104.

¹²⁷ Hij kreeg een positie als student-assistent aangeboden in Nijmegen ging pendelen tussen beiden steden.

¹²⁸ Amberg, et. al. *van preek tot porno*, 69.

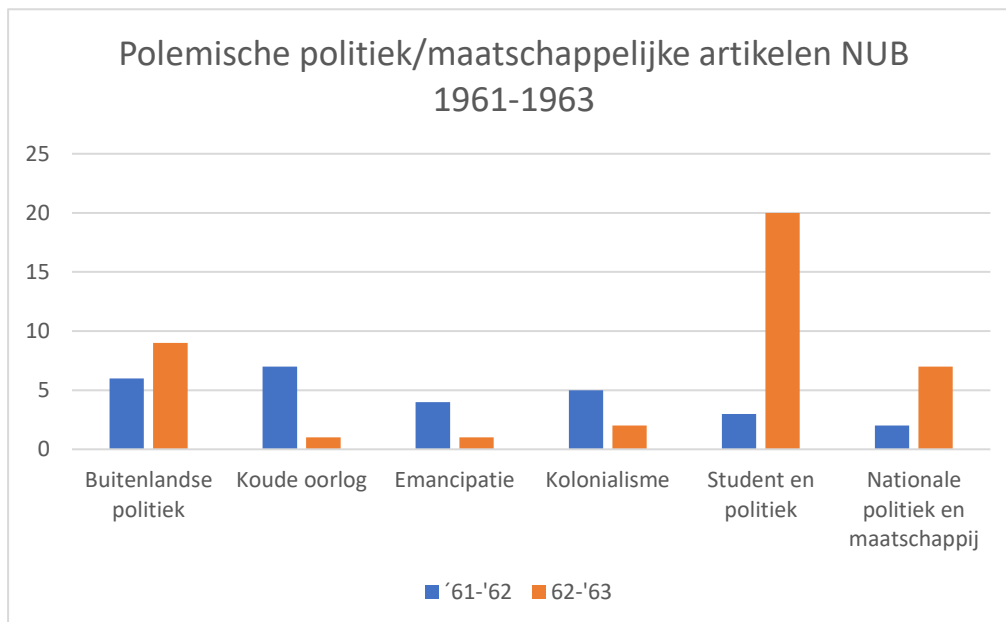
¹²⁹ Ibidem, 94.

¹³⁰ Ibidem, 87.

¹³¹ Ibidem, 100.

lopende discussies. Dit is mede onderschreven door Regtien zelf: ‘de oprichting van de SVB in 1963 is meer een sluitstuk, een afronding van een ontwikkeling’.¹³²

Wat politiek/maatschappelijke berichtgeving in het NUB betreft, zijn er twee ontwikkelingen die voor Regtien bepalend zijn geweest. Ten eerste had Regtien vanuit zijn persoonlijke interesse voor de ‘Algerije-kwestie’ kennis opgedaan met het Franse studentensyndicalisme en de daaruit voortgevloeide Franse studentenvakbond (*UNEF*). In combinatie met zijn toenemende afkeer voor het traditionele gezelligheidsleven, begon Regtien zich te interesseren voor vakbewegingen en welke rol deze konden vervullen voor studenten. Een ander belangrijk ijkpunt kwam in een van zijn laatste nummers als redactiesecretaris in september 1961. Regtien nodigde zijn jeugdvriend Jan Bank – schrijver voor het katholieke studentenblad *Essedum* in Amsterdam – uit, een artikel over hervormingen in het Amsterdamse studentenleven te schrijven.¹³³ Bank beschouwde in dit artikel hoe het initiële doel van de Amsterdamse katholieke gezelligheidsvereniging *Thomas* - het voorbereiden van haar leden op een leven binnen de gesloten katholieke zuil - niet meer relevant was en de vereniging nu een antwoord moest gaan bieden op de toenemende vermaatschappelijking van de student. Bank kwam in zijn antwoord tot ‘de studentenvereniging als standenorganisatie (...) en eventueel als vakvereniging’, waar Regtien en hij uiteindelijk Studentenvakbeweging van maakten.¹³⁴

Figuur 5: Polemische politiek/maatschappelijke-artikelen in het Nijmeegs Studentenblad van 1961-1963, verdeeld in subcategorieën. Bron: Nijmeegs Universiteitsblad, jaargangen 11 en 12.

Vanaf 15 februari 1963 presenteerde Regtien nagenoeg wekelijks zijn plannen voor de SVB in het NUB.¹³⁵ De retoriek die Regtien hierin hanteerde was nieuw: zakelijk, praktisch en nuchter. Met deze politieke aanpak trachtte Regtien zo snel-, en zo veel mogelijk studenten achter de idealen van de SVB te scharen. Deze idealen waren over het algemeen gebaseerd op links-ideologisch gedachtegoed waarin studenten werden beschouwd als ‘jonge arbeiders’ die recht hadden op studieloon.¹³⁶ Natuurlijk konden dit soort ideeën rekenen op veel kritiek vanuit de conservatievere kringen studenten, maar dit keer ging Regtiens invulling van marxistisch gedachtegoed ook de pet van menig NUB-redacteur te

¹³² E.g; Regtien, ‘A tale of two cities’, 52; Hermans, ‘Diogenes’, 33; J. Bervoets, ‘Beschrijving van een engagement’, 79-80, in Boekraad, et. al, *Moet dit een wereldbeeld verbeelden?*.

¹³³ Regtien, ‘A tale of two cities’, in Boekraad, et. al, *Moet dit een wereldbeeld verbeelden?*, 63-70.

¹³⁴ J. Bank, ‘hervormingen in Amsterdam’, NUB (30-8-1961).

¹³⁵ Regtien, ‘de studentenvakbeweging’, NUB (15-2-1963); Regtien, ‘de studenten-vakbeweging 2’, NUB (1-3-1963); Regtien, ‘studieloon’, NUB (29-3-1963).

¹³⁶ Regtien, ‘standpunt studentenvakbeweging inzake studieloon’, NUB (31-5-1963).

boven.¹³⁷ Regtien sprak naar aanleiding van het SVB-themanummer (10 juni 1963), daarom ook van een ‘georganiseerde’ aanval op de SVB.¹³⁸ Het kon Regtien waarschijnlijk niet veel schelen, daar zijn voornaamste doel was de progressieve (beurs)student te bereiken en te verenigen onder de vlag van de SVB.¹³⁹ Het NUB, volgens Regtien de enige links maatschappelijke geëngageerde organisatie in Nijmegen destijds, werd daarmee dé plaats waar de eerste massale radicale veranderingsbeweging in het Nederlandse Hoger Onderwijs werd uitgekristalliseerd.¹⁴⁰

Kerk

Het katholicisme was gedurende de voorbije jaren op haar retour geraakt, niet alleen in de samenleving en onder studenten, maar ook in het NUB.¹⁴¹ In jaargang elf - de jaargang waar Michielse aanvankelijk nog Ad interim redactiesecretaris was - is er nog enig kerkelijk engagement te ontwaren.¹⁴² Later onder Struyker Boudier is er echter een sterke afname in het aantal artikelen over de kerk te zien.¹⁴³ Bovendien bleven voornamelijk de artikelen over secularisatie en ontzuiling de boventoon slaan en ontstond een retoriek waarin er een perspectiefverkenning van de ontzuilde samenleving centraal stond.¹⁴⁴

ONDANKS dat begin jaargang twaalf voor het eerst sinds jaren weer een preek van de studentenmoderator verscheen, leek de kerk in dit jaar definitief haar waarde als onderwerp in het NUB verloren te hebben.¹⁴⁵ Het NUB volgde hiermee volgens Amberg en Post de algemene tendens van afnemende interesse van studenten voor kerkzaken.¹⁴⁶ Er is daarentegen één subcategorie die wel veel aandacht krijgt, namelijk ‘kerk en universiteit’. Dit had te maken met een inzamelactie voor de pas opgerichte studentenparochie, die van huisvesting voorzien diende te worden. Dit stuitte op weerstand van bijvoorbeeld Struijker Boudier, die stelde dat er genoeg kerken gebouwd waren in Nijmegen.¹⁴⁷ Daarnaast ontbrandde er een korte discussie over hoe de studentenparochie als laboratorium voor experimentele geloofspraktijken zou kunnen dienen.¹⁴⁸ De kerk mocht dan geen onderwerp meer zijn in het NUB, bovenstaande sentimenten tonen aan dat het kerkelijk engagement nog steeds een rol vervulde in het Nijmeegse studentenleven.

Onderwerp	61-'62	62-'63
Secularisatie/ontzuiling	6	0
Organisatie van de kerk	7	2
Kerk en maatschappij	6	2
Kerk en universiteit	0	8
Overig	3	0
Totaal	22	12

Tabel 7: Differentiatie polemische artikelen in de categorie ‘kerk’ in het NUB van september 1961 tot juni 1963. Bron: NUB, jaargangen 11 en 12.

¹³⁷ E.g.; de Grauw, ‘democratisering’, *NUB* (29-3-1963), *NUB*, ‘themanummer: studenten-vakbeweging’, nummer 30, jaargang 12 (10-6-1963).

¹³⁸ Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 103.

¹³⁹ H. S. Struyker, ‘Het NUB-werk’, in: Boekraad, et. al, *Moet dit een wereldbeeld verbeelden?*, 102.

¹⁴⁰ Regtien, ‘A tale of two cities’, in Boekraad, et. al, *Moet dit een wereldbeeld verbeelden?*, 74.

¹⁴¹ de Rooij, ‘Republiek van rivaliteiten’, 233-235; Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 105-106.

¹⁴² E.g.; Michielse, ‘op vuile handen’, *NUB* (9-11-1961); J. Hermans, ‘Christianisme manqué’, *NUB* (23-12-1961); ‘Malice in blinderland’, *NUB* (27-1-1962).

¹⁴³ Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 105.

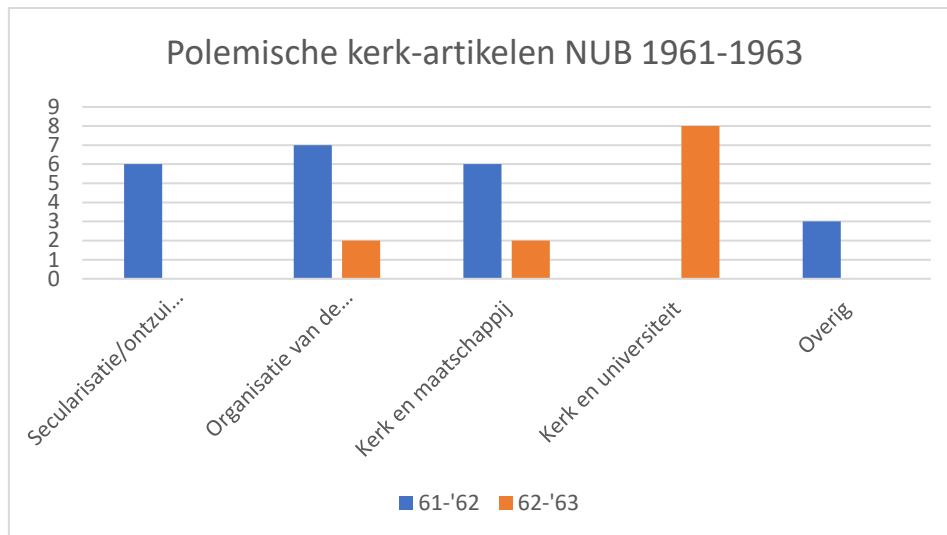
¹⁴⁴ Leyten, ‘van voor twee wereldoorlogen’, *NUB* (12-9-1961); Hermans, ‘post-christelijk tijdvak?’, *NUB* (1-12-1961).

¹⁴⁵ Hensen, ‘preek van de pater’, *NUB* (1-9-1962).

¹⁴⁶ Slechts 50% was regelmatig kerkganger; Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 109.

¹⁴⁷ H. S. Boudier, ‘op vuile handen’, *NUB* (22-9-1962); Leyten, ‘kerkbouw met vuile handen’, *NUB* (29-9-1962).

¹⁴⁸ Hermans, ‘de studentenkerk als eglise pilote’, *NUB* (25-2-1963).

Figuur 6: Polemische kerk-artikelen in het Nijmeegs Studentenblad van 1961-1963, verdeeld in subcategorieën. Bron: Nijmeegs Universiteitsblad, jaargangen 11 en 12.

Universiteit

In de differentiatie in subcategorieën van het onderwerp ‘universiteit’ wordt goed duidelijk welke impact de SVB had op de berichtgeving. Het aantal berichten in deze categorie was wellicht groter geweest wanneer Regtien vanaf jaargang elf daadwerkelijk het redactiesecretariaat opgepakt had, gezien hij de voornaamste verslaggever was van democratisering in het hoger onderwijs. Na zijn vertrek wist het NUB dit gat echter niet te vullen en was er weinig te lezen over bijvoorbeeld de eerste implicaties van de wet op Hoger Onderwijs, die dat jaar geïntroduceerd was.¹⁴⁹

Over universitair beleid in jaargang twaalf werd veruit het meeste gepraat in de discussies over de SVB. Regtien wilde enerzijds verandering ten aanzien van studeren op landelijk- en anderzijds op lokaal niveau doorvoeren. Nationaal gezien wilde Regtien doorbreken met zijn opvattingen de studie her te definiëren als ‘een tijdelijk beroep in een tijdelijke werkkring’. Dit zou betekenen dat ‘het systeem van renteloze voorschotten en beurzen als onderdeel van de democratisering van het Hoger Onderwijs (...) zij als hun goed recht beschouwen’. Volgens Regtien stelden studenten hun intellectuele capaciteiten ten dienste aan ‘de door de staat noodzakelijk geziene wetenschap’.¹⁵⁰ De SVB zou het belang van studeren weer voorop gaan stellen in plaats van het onvolwassen ‘studentje spelen’ in het gezelligheidsleven en eiste daarvoor in ruil recht van spreken op gebied van:

‘tariefverhoging van de mensa, bouw van studentenflats, verhoging van het studieloon, extra toeslag in verband met overdreven koude winters (¹⁵¹) (...), speciale regelingen voor studenten van de faculteiten die na de aankoop van een boek op een fabriek moeten werken’.

Kortom, de SVB eiste lotsverbetering voor studenten, zodat zij zich op een adequatere manier konden richten op het vervullen van de ‘intellectuele arbeid’.¹⁵²

Onderwerp	61-'62	61-'63
Universitair beleid	5	1
Studentenkerk	0	4
SVB	0	19
Overig	1	1
Totaal	6	25

Tabel 8: Differentiatie polemische artikelen in de categorie ‘universiteit’ in het NUB van september 1961 tot juni 1963. Bron: NUB, jaargangen 11 en 12.

¹⁴⁹ Mohrmann, ‘de meisjesstudent in de academische gemeenschap’, NUB, (17-3-1963).

¹⁵⁰ Regtien, ‘de studenten-vakbeweging’, NUB (15-2-1963).

¹⁵¹ Regtien gaf in 1979 aan zelf een verschrikkelijke kamer te hebben in de Nijmeegse Waalbuurt, zonder stroom of water (Regtien: a tale of two cities).

¹⁵² Regtien, ‘de studenten-vakbeweging’, NUB (15-2-1963).

Lokaal gezien zette Regtiens SVB zich af tegen de tot dan toe gangbare manier van vertegenwoordiging, die voor Nijmeegse studenten geregeld was via de senaat van het NSC. Volgens Regtien bekommerde deze zich nauwelijks om problemen die onder de ‘normale’ studenten speelden, en diende er via de SVB rechtvaardigere inspraak geregeld te worden. Waarschijnlijk was er nog een reden dat Regtien juist Nijmegen koos om de plannen van de SVB te lanceren. Dit had te maken met het grote percentage beursale studenten. Regtien, zelf beurstudent, hoopte dat de eerste generaties katholieke studenten uit Brabant en Limburg zich bij uitstek konden vinden in de geschetste studieproblematiek.¹⁵³ Dit gold over het algemeen ook wel voor het verkrijgen van meer inspraak op het gebied van universitaire zaken als de kwaliteit van het mensa-eten. Toch schopten enkele idealen van Regtien tegen het zere been van verschillende groepen studenten. Zo kon de voorgestelde inperking van de studievrijheid op kritiek rekenen vanuit traditionele-, maar ook progressievere hoek. Immers, de positie die de student in de maatschappij innam, ging uit van een ‘hooggewaardeerde en bevochte academische vrijheid’, terwijl het daar tegenoverstaande studieloon slechts een ‘ordinair materieel belang’ was.¹⁵⁴

Corps

Het lukte het NSC maar niet om haar steeds groter wordende achterban te verenigen en tevreden te stellen. De aanhoudende discussies over de corpsstructuur in het NUB bewijzen dat alle genomen maatregelen van de laatste jaren, om de zo belangrijk geachte *civitas*-gedachte in Nijmegen eindelijk te doen slagen, ten spijt waren geweest. Bovendien werd de structuur er niet overzichtelijker op toen het NSC in 1961 uitgebreid werd met een nieuwe gezelligheidsvereniging in *Telemachus* (¹⁵⁵) en in 1962 het monopolie van de meisjesclub doorbroken werd met de oprichting van het progressievere *Dynamene*.¹⁵⁶

Op voorstel van het corpsparlement besloot de senaat in 1959 de opdracht te geven tot het opstellen van een rapport met het doel om te verhelderen waarom zo veel Nijmeegse studenten zich niet verenigden in gezelligheidsverenigingen, en dus ‘nihilist’ waren. Het onderzoek, genaamd ‘Nihilisme of gedifferentieerde participatie’, werd in 1961 afgerond en tot januari 1962, volgens NUB-redacteur Merks, achtergehouden op de senaatskamer.¹⁵⁷ De resultaten werden kennelijk als onwenselijk beschouwd door het hoogste gezag binnen het *corps*. Het rapport kwam namelijk tot de pijnlijke conclusie dat nihilisten wel degelijk actief participeerden binnen het georganiseerde studentenleven, maar niet binnen de zo gewenste ‘leefgemeenschappen’ en wel binnen de ‘doelgemeenschappen’ zoals de faculteitsverenigingen.¹⁵⁸ Hieruit concludeerde het rapport dat het NSC alleen nog maar een belangrijke rol kon gaan spelen in het gehele Nijmeegse gezelligheidsleven als het zich losmaakte van de heersende binding met de gezelligheidsverenigingen.¹⁵⁹ Ondanks vele oproepen om uit de aanbevelingen van het rapport conclusies te trekken en de faculteitsverenigingen te herwaarderen, werd er - grotendeels door de invloed van *Roland* in het parlement en de senaat - niks

Onderwerp	61-'62	62-'63
Corpsparlement	2	5
Structuur van het NSC	11	11
Faculteitsverenigingen	2	1
Telemachus	1	1
Diogenes	1	2
Groentijd	0	2
Overig	5	4
Totaal	22	26

Tabel 9: Differentiatie polemische artikelen in de categorie ‘corps’ in het NUB van september 1961 tot juni 1963. Bron: NUB, jaargangen 11 en 12.

¹⁵³ Regtien, ‘de studenten-vakbeweging 2’, NUB (1-3-1963).

¹⁵⁴ de Grauw, ‘democratisering’, NUB (2-4-1963); Zijlstra, ‘in gesprek’, NUB (10-6-1963).

¹⁵⁵ *Telemachus* zou zich gaan profileren als een tweede alternatief voor *Roland*, waar de noodzaak overigens niet altijd van in werd gezien (Bron: Michielse, ‘honden en stokken’, NUB (19-5-1961)).

¹⁵⁶ Bogaarts, ‘Ti ta Telemachus’, NUB (18-5-1961); van Eijk, ‘dynamene’, NUB (14-8-1962).

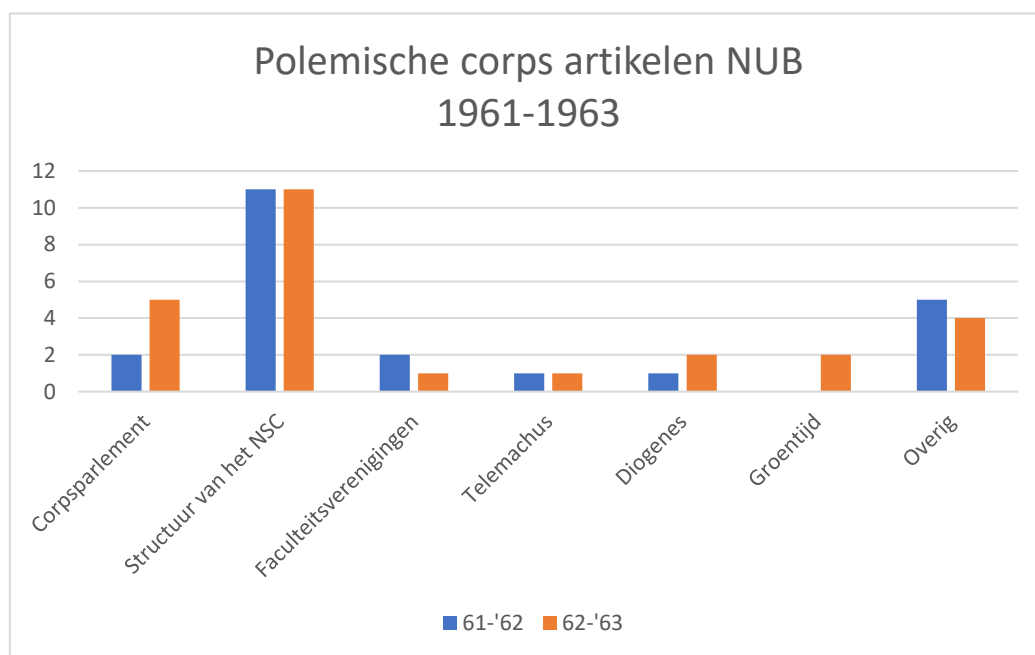
¹⁵⁷ Merks, ‘rapport bak: dubbel dooier’, NUB (27-1-1962).

¹⁵⁸ 70% van de actief participerende studenten (bron: Sociologisch Instituut, ‘Nihilisme of differentiële participatie?’).

¹⁵⁹ Sociologisch Instituut, *Nihilisme of differentiële participatie?*, 95.

met het rapport gedaan. Het traditionele Nijmeegse studentenleven had hiermee zijn respect bij vele studenten definitief verspeeld.¹⁶⁰

Ook op maatschappelijk vlak ebde in oktober 1962 het laatste beetje sympathie voor het traditionele studentenleven weg, nadat zich bij het *Amsterdamse Studentencorps* het ‘Dachau-schandaal’ had voorgedaan.¹⁶¹ De timing waarmee Regtien drie maanden later zijn plannen voor de SVB presenteerde was daarom nagenoeg perfect. De SVB wierp zich op als alternatief voor het traditionele gezelligheidsleven en bood nihilisten de kans zich te verenigen onder één gemeenschappelijk doel, namelijk de opheffing van het hopeloos verouderde- en bovenal ondemocratische NSC. Op 13 juni 1963 vond in een overladen zaal in het Kolpinghuis te Nijmegen de eerste vergadering van de SVB plaats die, tot ongenoegen van de aanwezige bestuurders van *Roland* en de senaat, kon rekenen op grote interesse van nihilisten.¹⁶² De toon en de verenigingskracht van de SVB bleek uiteindelijk aanstekelijk voor de ziekte die twee jaar later het NSC definitief zou vellen.¹⁶³

Figuur 7: Polemische corps-artikelen in het Nijmeegs Studentenblad van 1961-1963, verdeeld in subcategorieën. Bron: Nijmeegs Universiteitsblad, jaargangen 11 en 12.

¹⁶⁰ E.g.; NUB, pagina 4 bovenaan, nummer 19, jaargang 12 (24-2-1962); Hermans, ‘o sacrum convivium’, *NUB* (6-4-1962); Michielse, ‘honden en stokken’, *NUB*, (13-4-1962); Boudier, ‘een vies verhaal’, *NUB* (5-9-1962); van Rossum, ‘nog viezer’, *NUB* (12-9-1962).

¹⁶¹ Dit voorval, waar tijdens de ontgroening bij het ASC een ouderejaars een groep kaalgeschoren nuldejaars maande tot het spelen van ‘Dachautje’, was de zogenaamde druppel die de emmer van verontwaardiging over ontgroeningsexcessen in Nederland zou doen overlopen; Bervoets, ‘Het Nijmeegse studentenleven’, in: Dorseman, eds, *Keurige wereldbestormers*, 102.

¹⁶² Regtien, ‘A tale of two cities’, in Boekraad, eds, *Moet dit een wereldbeeld verbeelden?*, 75.

¹⁶³ Het NSC werd in 1965 ontbonden door studentenpartijen die zich grotendeels baseerden op de retoriek en organisatie van de SVB.

Conclusie

Dit werk heeft zich gericht op het vullen van de ontstane lacune omtrent de onderliggende oorzaken van de Nijmeegse studentenprotesten in 1969, waarvoor de volgende hoofdvraag is gehanteerd:

Welke sporen van opkomend non-conformisme zijn er, van 1956-1963, binnen de Nijmeegse studentengemeenschap te vinden, waardoor er sprake was van een voorrevolutie op de activistische jaren zestig aan de Katholieke Universiteit Nijmegen?

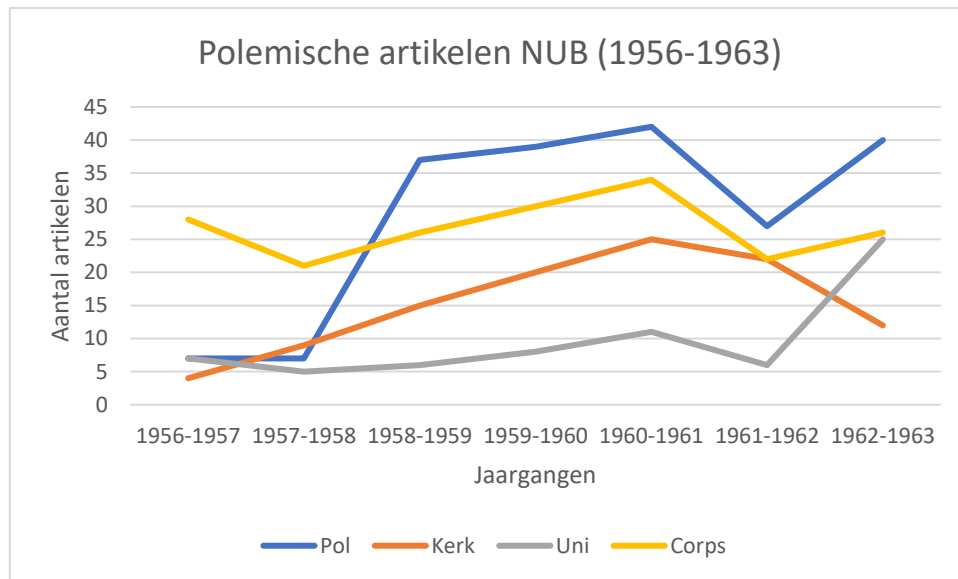
Door gebruik te maken van *systematisch krantenonderzoek* en dit toe te passen op het reeds goed gecontextualiseerde NUB, is het niet alleen mogelijk geweest om op een consequente manier sporen van non-conformisme aan te treffen, maar ook de dynamiek waarin dit voorkwam bloot te leggen. De mogelijkheid om op basis van deze methode aannemelijke uitspraken te doen over de gang van zaken op de Nijmeegse universiteit biedt perspectief, niet alleen in onderzoek naar universiteiten, maar ook andere gemeenschappen met vergelijkbare mediaverslaggeving. Het zou interessant zijn de bevindingen van dit werk naast vergelijkbaar onderzoek naar andere (Nederlandse) universiteitsbladen te leggen. Tevens toont de aard van dit werk aan dat studentenbladen, vanwege hun goede leesbaarheid en humoristische berichtgeving, in potentie een belangrijke rol kunnen vervullen in de nieuwe historiografische stroming binnen de universiteitsgeschiedenis waarbij er een focus ligt op publiekspopularisering.

Tabel 10 geeft een indicatie van de spreiding van de vier geanalyseerde categorieën voor de onderzochte jaren. De twee belangrijkste ontwikkelingen van non-conformisme zijn te vinden binnen de categorie 'politiek/maatschappelijk'. Ten eerste is er binnen deze categorie een explosieve toename in jaargang acht (1958-'59) te ontwaren (figuur 8). Dit toont aan dat na de redactionele ommekeer in jaargang acht, met de aanstelling van de progressieve Michielse als redactiesecretaris, het blad duidelijk een nieuw soort engagement ging verwoorden. Deze nieuwe insteek week af van traditionele sociëteitsopvattingen, waarin studenten werden geacht een maatschappelijke en politieke afzijdige houding te hanteren. Het blad ageerde hiermee de conservatievere gelederen van de studentengemeenschap in Nijmegen, en zou dat op deze manier in ieder geval tot en met jaargang 12 (1962-'63) blijven doen. Daarnaast is voornamelijk de toenemende linkse inslag waarmee deze artikelen geschreven werden opvallend. Dit zorgde voor een toenemende kritische houding tegenover het algemeen gezag en diegenen die zich hieraan conformeerden.¹⁶⁴

JAARTAL	Pol	Kerk	Uni	Corps	Totaal
1956-1957	7	4	7	28	46
1957-1958	7	9	5	21	42
1958-1959	37	15	6	26	84
1959-1960	39	20	8	30	97
1960-1961	42	25	11	34	112
1961-1962	27	22	6	22	77
1962-1963	40	12	25	26	103

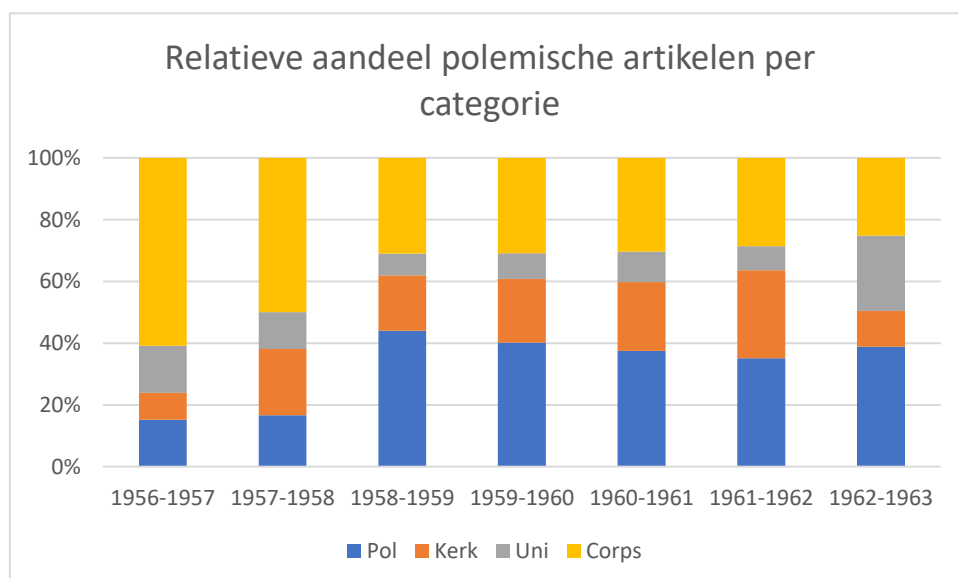
Tabel 10: Aantal polemisch stukken in het NUB per categorie van september 1956 tot juni 1963. Bron: Nijmeegs Universiteitsblad, jaargangen 6-12.

¹⁶⁴ Leyten, 'de anti-houding als levensrechtvaardiging', NUB (23-12-1960); Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 68.

Figuur 8: Polemische artikelen in het NUB verdeeld over de vier categorieën van 1956-1963. Bron: Nijmeegs Universiteitsblad, jaargangen 6-12.

Terwijl het relatieve aandeel van kerk-polemische stukken tot 1960 aanvankelijk nog steeg (figuur 9), tonen de cijfers aan hoe er een duidelijke afname in interesse van kerk gerelateerde artikelen is te constateren na 1960. Ook hier zijn de veranderingen in de redactie in 1961 van invloed geweest, maar moet ook de conclusie in het onderzoek van Amberg en Post aangehaald worden. Zij veronderstellen dat het NUB met deze koerswijziging de destijds algemene afnemende interesse voor kerkzaken onder studenten volgde.¹⁶⁵ De discussie tussen Paul Luykx en Piet de Rooij over katholieke ontzuiling suggereerde al dat er in de jaren vijftig veel onenigheid was binnen de katholieke zuil, wat de cijfers over kerk-kritische artikelen in dit onderzoek ondersteunen. Gezien de functie die het NUB binnen een intellectuele katholieke gemeenschap vervulde, zou volgende dit onderzoek de interne benadering van Luykx als het meest toepasbare verklaringsmodel voor het uiteenvallen van de katholieke gemeenschap aan de KUN gelden. De toenemende non-conformistische toon in het NUB ten aanzien van de katholieke kerk en het -geloof, toont namelijk aan dat er onder de intellectuele bovenlaag veel discussie en kritiek was, wat een uniform gemeenschapsgevoel in de weg zat.

Figuur 9: Relatieve aandeel per categorie per jaargang in het totaal aantal polemische artikelen in het NUB. Bron: Nijmeegs Universiteitsblad, jaargangen 6-12.

¹⁶⁵ Amberg, et. al, *van preek tot porno*, 109.

De categorie *corps* kende een constante aanwas van artikelen, wat enerzijds te maken had met de monopoliepositie die het *corps* had in het Nijmeegse studentenleven, anderzijds met de kritiek die zij in toenemende mate te voorduren kreeg. De groter- en diverser wordende groep die zich ‘corpslid’ noemde, kon zich namelijk steeds moeilijker conformeren aan het traditionele beeld dat door de senaat en *Roland*, het NSC werd aangemeten. Dit leidde tot: kritiek in het NUB, de oprichting van alternatieve gezelligheidsverenigingen, de introductie van een corpsparlement en zelfs de oprichting van de eerste studentenvakbond in Nederland. De gevestigde orde, zoals de senaat en de universiteit, achtte het belangrijk dat studenten zich verenigden in gezelligheidsverenigingen, terwijl het merendeel van de studenten dit echter deed binnen de minder traditionele faculteitsverenigingen. Daarom gold als belangrijkste vorm van non-conformisme binnen het Nijmeegse *corps* het toenemende ‘nihilisme’ gedurende de hele jaren vijftig.

In 1998 concludeerde Schreuder dat er geen sprake was geweest van een voorrevolutie op de studentenprotesten in 1969 aan de KUN. Hij baseerde zich met name op discussies over de universitaire structuur tussen de universiteit en studenten. Dat het inderdaad aanlokkelijk is deze conclusie te trekken bewijzen de aantallen polemische stukken in de categorie universiteit, die tot 1960 een nihil aandeel hadden. Door toedoen van toenemende studentenaantallen als gevolg van democratisering van het hoger onderwijs, ontkwam de universiteit niet aan het herinrichten van verschillende aspecten van het universiteitswezen. De discussies hierover kregen richting de invoering van de nieuwe wet op het Hoger Onderwijs in 1961 gestalte. In jaargang twaalf (1962-'63), wanneer Regtien zijn plannen voor de SVB presenteert, kan er daarom pas daadwerkelijk gesproken worden van een non-conformistische toonzetting op het gebied universitair beleid.

Door de zoektocht naar een voorrevolutie te houden binnen het kader van debatten over universitaire structuur, heeft Schreuder te weinig aandacht gehad voor de aangrenzende discussies die cruciaal waren in de vorming van de algehele non-conformistische toon onder Nijmeegse studenten. Zo kan de opkomst van non-conformisme op het gebied van universitair beleid, in het geval van Nijmegen, niet los gezien worden van de oprichting van de SVB in 1963. Daarentegen kan de opkomst van de SVB niet los gezien worden van het non-conformisme dat zich al langer poneerde in de verschillende discussies rondom onderwerpen als politiek/maatschappij, de kerk en het *corps* gedurende de tweede helft van de jaren vijftig in Nijmegen. Deze constatering, waarbij het dus noodzakelijk is een brede blik te hanteren op de algehele Nijmeegse studentengemeenschap, toont daarmee aan dat er wel degelijk in een vroeger stadium gesproken kan worden van een veranderingen in mentaliteit ten aanzien van het gezag en geldende conventies. Zo u wilt, een (voor)revolutie.

Bibliografie

Bronnen

‘Nijmeegs Universiteitsblad: forum van de academische gemeenschap’, Katholiek Documentatiecentrum, Nijmegen, jaargangen 6-12.

Sociologisch Instituut der R.K. Universiteit te Nijmegen, ‘Nihilisme of differentiële participatie? Een sociologisch onderzoek naar de deelname aan de studentenverenigingen in Nijmegen’ (Nijmegen 1961).

Literatuur

Ackermans, G., Monteiro, M., *Mannen Gods. Clericale identiteit in verandering* (Hilversum 2007).

Amberg, F., J., Post, M., *Van preek tot porno. De ontwikkeling van het Nijmeegs universiteitsblad, 1951-1968* (Nijmegen 2001).

Amsing, H., Stuurwold, M., ‘No More Professors: The Peaceful Revolution in the Department of Psychology at the University of Groningen, the Netherlands, 1968’, in P. Dhondt, E., Boran eds., *‘Student revolt, city, and society in europe : from the middle ages to the present* (2017) alhier 96-112.

Andresen, K., van der Steen, B., eds., *European Youth Revolt: European Perspectives on Youth Protest and Social Movements in the 1980s* (2016).

Bervoets, J., ‘Het Nijmeegse studentenleven. Een spagaat tussen twee culturen’, in: L., Dorseman, P., J., Knegtman eds., *Keurige wereldbestormers. Over studenten en hun rol in de Nederlandse samenleving sedert 1976* (Hilversum 2008) alhier 91-104.

Blom, H., ‘De jaren vijftig’ en ‘De jaren Zestig?’, *BMG*, 112:4 (1997).

Boren, M., E., *Student Resistance: A History of the Unruly Subject*. (New York 2001).

Bos, M., *Verlangen naar vernieuwingen: Nederlands katholicisme 1953-2-3* (Amsterdam 2017).

Boudier, Struyker, H., ‘Het NUB-werk’, in: Boekraad, et. al., *Moet dit een wereldbeeld verbeelden? Van en over Pé Hawinkels* (Nijmegen 1979) alhier 101-118.

Brabers, B., Scheurder, O., *Proeven van eigen cultuur Cultuur : Vijfenzeventig Jaar Katholieke Universiteit Nijmegen 1923-1998, Deel I & II* (Nijmegen 1998).

Brabers, J., Leenders, M., ‘Stoottroepen van maatschappelijke veranderingen. Politieke bewustwording van katholieke studenten in de Unie van Katholieke Studentenverenigingen en in Pax Romana, 1945-1963’, *Tijdschrift voor Geschiedenis*, 131:2 (2018).

Broersma, M., *Beschaafde vooruitgang. De wereld van de Leeuwarder Courant, 1752-2002* (Leeuwarden 2002).

Brown, C., G., *The Death of Christian Britain: Understanding Secularisation, 1800–2000*, deel II (London 2009).

Brown, C., G., 'A Revisionist Approach to Religious Change', in S. Bruce eds., *Religion and Religion and Modernization: Sociologists and Historians Debate the Secularization Thesis* (Oxford 1992), alhier 31–58.

D'hondt, P., Boran, E. eds., *Student revolt, city, and society in europe : from the middle ages to the present* (2017).

de Graaf, R., *Journalistiek in beweging. Veranderende berichtgeving in kranten en pamfletten. Groningen en 's-Hertogenbosch 1813-1899* (Amsterdam 2010).

de Rooy, *Republiek van rivaliteiten. Nederland sinds 1813* (Amsterdam 2002).

de Rooy, P., 'Onheilig moeten: Drie studies over aspecten van het katholicisme', *Low Countries Historical Review* (2009).

de Valk, H., 'Het Nijmeegs studententijdschrift 'VOX Carolina' over de democratie (1927-1935)', *jaarboek van het Katholieke documentatiecentrum*, deel II (Nijmegen 1972).

Derks, M., *Heilig moeten. Radicaal-katholiek en retro-modern in de jaren twintig en dertig* (Nijmegen 2007).

Derks, M., Dols, C., 'Sprekende cijfers. Katholieke sociaalingenieurs en de ensclenering van de celibaatcrisis, 1963-1872', *Tijdschrijf voor Geschiedenis*, 3 (2010).

Dols, C., *Fact factory: Sociological Expertise and Episcopal Decision Making in the Netherlands, 1946-1972* (Nijmegen 2015).

Dorseman, L., J., Knechtmans, P., K. eds., *Stille wijkplaatsen? Politiek aan de Nederlandse universiteiten sedert 1876* (Hilversum 2006).

Exfoto, *Een halve eeuw Katholieke Universiteitsgeschiedenis in beeld* (Bilthoven 1973).

Field, C., *Secularization in the Long 1960s: Numerating religion in Britain* (Oxford 2017).

Fraser, R., eds., *1968: A Student Generation in Revolt* (New York 1988).

G., J., de Groot eds., *Student Protest: The Sixties and After* (London 1998).

Gilbert, A., D., *The Making of Post-Christian Britain: A History of the Secularization of Modern Society* (London 1980).

H., C., Boekraad, M., Kockelkoren, F., Kusters, H., S., Boudier, *Moet dit een wereldbeeld verbeelden? Van en over Pé Hawinkels* (Nijmegen 1979).

Hall, S., *1956. De wereld in opstand* (Houten 2016).

Hastings, A., *A History of English Christianity, 1920- 1985* (London 1986).

Hermans, J., 'De ontstaansfase van NSV *Diogenes*', in Boekraad, et. al., eds., *Moet dit een wereldbeeld verbeelden? Van en over Pé Hawinkels* (Nijmegen 1979) alhier 33-44.

- Hilwig, S., J., *Italy and 1968: Youthful Unrest and Democratic Culture* (Basingstoke 2009).
- Janssen, J., 'Tien jaar wijzer. De studentenbeweging tussen 'toen' en 'toekomst'.' *Jeugd en samenleving*, 9:9 (1979).
- Janssen, J., Voestermans, P., *De verguisde universiteit* (Nijmegen 1978).
- Junes, T., *Student Politics in Communist Poland: Generations of Consent and Dissent* (2015).
- Kennedy, J., *Nieuw Babylon in aanbouw* (Amsterdam 1995).
- Kennedy, J., *Bezielende verbanden* (Amsterdam 2010).
- Kennedy, J., 'Looking Beyond the Church: The Religious Crisis of Dutch Public Life During the 1960s', *Journal of Religion in Europe*, 5:4 (2012).
- Klimke, M., *The Other Alliance: Student Protest in West Germany and the United States in the Global Sixties* (Princeton 2010).
- Kraushaar, M., *Myth, Cipher and Caesura* (Hamburg 2000).
- Luykx, P., *Andere Katholieken. Opstellen over Nederlandse katholieken in de twintigste eeuw* (Nijmegen 2000).
- M., Broersma, 'Nooit meer bladeren? Digitale krantenarchieven als bron', *Tijdschrift voor mediageschiedenis*, 14:2 (2015).
- Manning, E. eds., *Katholieke Universiteitsgeschiedenis 1923-1973. Een documentenboek* (Bilthoven 1974).
- Maurasse, D., N., *Beyond the Campus: How Colleges and Universities Form Partnerships with Their Communities* (New York 2001).
- McLeod, H., 'Why were the sixties so religiously explosive?', *Nederlands Theologisch Tijdschrift*, 60:2 (2006).
- P., D'Hondt, L., Kolbe, 'Student as agents of change?', in: Idem, Boran eds., '*Student revolt, city, and society in europe*' (2017), alhier 1-8.
- Parsons, G., 'Contrasts and Continuities: The Traditional Christian Churches in Britain since 1945', in Ibidem eds., *The Growth of Religious Diversity: Britain from 1945, Deel 1: Traditions* (London 1993).
- Pas, N., 'Van civitas tot syndicaat. De opkomst van het studentensyndicalisme in Utrecht gezien vanuit nationaal perspectief, 1946-1963', in: H.M. Goorhuis, et. al. eds., '*Universitaire folklore en rituelen: symposium van de vakgroep geschiedenis van de Universiteit Utrecht op 21 juni 1996* (Utrecht 1997).
- Piccone, P., 'Reinterpreting 1968: Mythology on the Make', *Telos*, 77:43 (1988).
- Righart, H., *De eindeloze jaren zestig* (Amsterdam 1995).
- Ritchie, D., A., *Doing Oral History* (Oxford 2015).
- Salemink, T., 'Radicaal Katholiek', *Tijdschrift voor Geschiedenis*, 121 (2008).

Schildt, A., Siegfried, D., eds., *Between Marx and Coca-Cola: Youth Cultures in Changing European Societies, 1960–1980* (New York 2006).

Statera, G., *Death of a Utopia: The Development and Decline of Student Movements in Europe* (Oxford 1975).

T., Regtien, 'A tale of two cities. Een gesprek met Henk Hoeks', in Boekraad, et. al. eds., *Moet dit een wereldbeeld verbeelden? Van en over Pé Hawinkels* (Nijmegen 1979) alhier 45-76.

Thomas, N., 'Challenging Myths of the 1960s: The Case of Student Protest in Britain.' *Twentieth Century British History*, 13:3 (2002).

Thurlings, T., *Verzet of berusting? Een kleine sociologie van de roomse mop* (Nijmegen 2007).

van den Oord, A., 'Voor het oog van het kerkvolk. Tilburgs volksklasse tussen klerikale normering en geleefde praktijk, 1927-1939', in *Tilburgse historische reeks 13, Bijdragen tot de geschiedenis van het zuiden van Nederland. Derde reeks [31]* (Tilburg 2007).

van Rooden, P., 'Oral history en het vreemde sterven van het Nederlandse christendom', *Low Countries Historical Review*, 199:4 (2004).

Vos, L., 'Student Movements and political activism', in R., Walter eds., *A history of the university in europe* (Cambridge 2011).

Rueg, W., eds., *A history of the university in Europe* (Cambridge 2011).

Woodhead, L., 'Implicit Understandings of Religion in Sociological Study and in the Work of Hugh McLeod', in *Brown and Snape, Secularisation in the Christian World* (2011).